

TALLINNA ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE INSTITUUT
NÜÜDISKULTUURI ÕPPEKAVA

Kaspar Kütt

**AVALIK-ÕIGUSLIKU MEEDIA ROLL EESTI
MUUSIKAVALDKONNAS: EESTI RAHVUSRINGHÄÄLINGU
TÖÖTAJATE VAADE**

Magistritöö

Juhendaja: Madis Järvekülg

Tallinn 2026

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Avalik-õiguslik meedia, avalik väärtus ning toimetajad kui väravavahid	7
1.1 Avalik-õigusliku meedia roll ja ülesanded	7
1.2 Avalik-õiguslik meedia Eestis.....	9
1.3 Avaliku väärtuse mõiste ning avaliku väärtuse loomine meedias.....	10
1.4 Avalik-õiguslik meedia muusikavaldkonna partnerina	14
1.5 Muusikatoimetajad väravavahtidena	16
2. Meetod ja valim	18
2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	18
2.2 Andmekogumismeetod ja uurimiseetika	19
2.3 Valimi koostamine ja andmete analüüs.....	20
3. Uurimise tulemused	22
3.1 ERR-i kanalite muusikaprogrammi eesmärk ja muusikavaliku printsiibid	22
3.1.1 Kanalite profiil	22
3.1.2 Muusikavalikut mõjutavad tegurid.....	24
3.2 ERR-i kanalite sisu-, teenuse- ja koostööformaadid ning nendest tulenev kasu Eesti muusikavaldkonnale	29
3.2.1 Koostöövormid Eesti muusikavaldkonnaga.....	29
3.2.2 ERR-i arhiivid, fonoteek ja nende materjalide taaskasutus.....	35
3.2.3 Eelarvelised piirangud ja nende mõju muusikameedia formaatidele	37
4. Diskussioon.....	40
4.1 Avaliku väärtuse loomine läbi muusikaprogrammi valikute ja koostöö Eesti muusikavaldkonnaga	40
4.2 Töö rakenduslik väärtus, piirangud ja edasised sammud	44
Kokkuvõte	46
Summary	47
Kasutatud allikad.....	49
Lisad	53

Sissejuhatus

2023. aasta oktoober. Kui välismaistes uudistes domineerivad teemad nagu Iisraeli-Hamāsi sõja algus, Venemaa pealetungi jätkuv terror Ukrainas ning tulistamised Ameerikas, siis Eestis tekib üks suuremaid skandaale Raadio 2 öhtuse vööndi sulgemise üle. Balticconnectoriga gaasitoru lõhkumist arvestamata on tegemist tavalise oktoobrikuuga, ent kurjakuulutatavad sõnumid Eesti Rahvusringhäälingust (ERR) tekitavad muusikategelaste ja melomaanide seas palju segadust ja pahameelt.

Nimelt on Raadio 2 toimetused otsustanud kapitaalselt muuta raadiokanali saatekava, sulgedes öhtuse vööndi senisel kujul, lõpetades sellega esialgsete hinnangute kohaselt umbes 30 saate eksistentsi. Raadio 2 öhtuse vöönd on senini olnud Eesti muusikakogukonnale oluline väljund, kust leida uut muusikat ning kuulata žanre, mida teised raadiojaamad ei mängi. ERR põhjendab öhtuse vööndi koomale tõmbamist sellega, et kuulajate arv on viimastel aastatel umbes poole võrra kahanenud (Kormašov, 2023).

Kuigi muudatused jõustuvad tol hetkel alles tulevast aastast, ehk umbes kahe kuu pärast, siis värsked uudised on Eesti muusikakogukonnale niivõrd jahmatavad, et kogunetakse isegi ERR-i raadiomaja ette, protestides programmis toimuvate muutuste vastu. Kuna Eesti mõistes on igasugused protestid võrdlemisi haruldased, siis Raadio 2 skandaal ületab üleriigilise uudiskünnise ja leiab palju vastukaja. Oma pöördumise esitab ERR-ile ja kultuuriministrile Music Estonia, väljendades muret Raadio 2 toimuvate uuenduste pärast ning paludes suuremat dialoogi valdkonna esindajatega. Sellele vaatamata rakendub uue programmiga öhtuse vöönd 2024. aasta 1. jaanuaril.

Raadio 2 programmi muudatused ja nendega kaasnev avalik tähelepanu on vaid üks näide sellest, kuidas ühiskond tajub, et ERR-il on Eesti kultuurielu kujundamisel oluline roll. Avalik-õigusliku juriidilise isikuna on ERR loodud seaduse alusel avalikes huvides, ehk selle peamine eesmärk on teenida ühiskonda. Tsiteerides rahvusringhäälingu seadust: *Rahvusringhääling on oma saadete, programmide ja muude meediateenuste tootmisel ja edastamisel sõltumatu ning lähtub üksnes seadusnõuetest* (Riigi Teataja, 2007).

ERR-i lipu all toimetab hetkel kolm telekanalit, viis raadiokanalit, uudisteportaal ning voogedastusteenused. Vastavalt oma nimetusele avalik-õigusliku organisatsioonina tuleb mõista ka ERR-i avaliku väärtust ja selle loomise viise. Ühtpidi saab vaadelda, kuidas ERR -

loob väärtust kuulajatele ja vaatajatele, teistpidi saab lähemalt vaadelda seda, kuidas ERR loob väärtust oma koostööpartneritele ja Eesti kultuuriasutustele.

Avaliku väärtuse mõistet on laialdaselt käsitlenud Mark H. Moore, kes defineerib selle kui ühiskondliku hüve, mida avalikud organisatsioonid loovad läbi oma tegevuse, teenuste ja otsuste (Moore, 1995: 10–12). Moore'i arusaama avalikust väärtusest on rakendatud ka avalik-õigusliku meedia (AÕM) uuringutes, mille raames üritatakse defineerida, millist praktilist kasu või ühiskondlikku hüve AÕMi tegevus loob.

AÕMi roll on viimastel kümnenditel oluliselt muutunud. Digitaliseerumine, voogedastusteenuste levik ning algoritmipõhised soovitusüsteemid on muutnud meediatarbimise viise. Näiteks uue muusika tutvustamise ja tarbimise puhul on toimunud selge nihe: kui varasemalt kujundasid kuulajate muusikamaitset peamiselt raadiojaamad, mis otsustasid, millised lood eetrisse jõuavad, siis tänapäeval konkureerivad nad voogedastusplatvormidega nagu Spotify ja YouTube, kus kasutajad saavad algoritmide, soovitude ja isiklike eelistuste põhjal muusikat iseseisvalt valida ja avastada (Cwynar & Fauteux, 2020: 4).

Arvestades tänapäeva muutunud meediakeskkonda, on mõisteta, et AÕMi funktsioonid ja eesmärgid digiajastul pakuvad aina rohkem nii ühiskondlikku kui ka akadeemilist aruteluainest. Mitmes riigis, kus AÕM on tegutsenud juba 20. sajandist, vaatavad valitsused nende meediaorganisatsioonide eelarveid aina kriitilisema pilguga ning uuritakse, kas investeerimine nendesse on vastav kasuga, mida nad kultuuriliselt ja sotsiaalselt ühiskonnale toodavad (Lowe & Martin, 2014: 19).

Selle magistritöö eesmärk on uurida, milline on ERR-i roll Eesti muusikatööstuse koostööpartnerina ning millist avalikku väärtust ERR muusikavaldkonnas loob. Selleks on magistritöös läbi viidud intervjuud ERR-i töötajatega, kes kirjeldavad, kuidas nad oma professionaalsete praktikate kaudu Eesti muusikat ja kultuuri toetavad.

Käsitlen magistritöö teoreetilises osas nii avaliku väärtuse kui ka AÕMi mõistet. Kuna iga raadiokanal või toimetaja ERR-is võib loodavat väärtust erinevalt tõlgendada, siis teoreetiline käsitlus töö esimeses osas on oluline, et töötajate vaatenurka paremini mõista. Kirjeldan, millised on varasemas kirjanduses käsitletud AÕMi ning muusikatööstuse koostöövormid.

Massikommunikatsiooni teoorias on laialt levinud mõiste „väravavaht“, mis tähistab ajalehe või meediaväljaande toimetajat, kes valib, millised teemad on uudisväärtuslikud ja mis on üldse

avaldamist väärt. Klassikalise käsitluse järgi mõjutavad värvavahi otsuseid nii institutsionaalsed piirangud kui ka isiklikud väärtushinnangud (Shoemaker & Vos, 2009: 1). Rakendan seda teooriat ka ERR-i toimetajate peal, pidades neid värvavahtideks, kes teevad oma sisetunde ja ekspertiisi põhjal toimetustlikke valikuid.

Töö empiiriline osa koosneb kvalitatiivsest uurimusest, mille keskmes on poolstruktureeritud intervjuud ERR-i töötajatega. Intervjuud viisin läbi 2025. aasta sügisel ning talvel 2025–2026. Valimisse kuuluvad erinevate ERR-i raadiokanalite muusikatoimetajad, samuti elamussaadete peatoimetaja, kultuuritoimetuse juht, kultuuriportaali muusikatoimetaja ning ERR-i arhiivi töötajad. Selline valik võimaldab käsitleda avaliku väärtuse loomist nii programmisu, koostööpraktikate kui ka institutsionaalse mälu vaatenurgast. Kogutud andmeid analüüsin temaatilise analüüsi meetodil, keskendudes intervjuudest leitud tähendustele ja arusaamadele.

Käesoleva töö olulisus seisneb eelkõige selles, et see aitab paremini mõista AÕMi ja Eesti muusikavaldkonna vahelisi suhteid. Kuigi ERR-i tegevust on käsitletud meediauuringutes palju, on selle rolli muusikavaldkonna partnerina uuritud võrdlemisi vähe. Töö tulemused võivad pakkuda väärtuslikku sisendit nii meediapoliitika kujundajatele, ERR-i juhtorganitele kui ka muusikavaldkonna osapooltele, aidates paremini mõista koostöövõimalusi ja -piiranguid. Samuti aitab töö kaasa laiemale arutelule selle üle, millist väärtust peaks AÕM tänapäeva muutunud meediamaaistikul looma.

AÕMi rolli Eestis on varem uurinud muuhulgas Indrek Ibrus ja Andres Kõnno. Indrek Ibruse tööd käsitlevad AÕMi arhiivide avalikku väärtust ning kuidas Eurovisiooni lauluvõistlus on aidanud kaasa AÕMi mudeli uuendamisele Eestis. Arhiivide avaliku väärtuse osas pakkusid Ibrus ja Kõnno välja, et ERR-i arhiiv võiks avalikult kättesaadavaks teha arhiivimaterjalide metaandmed, mida oleks võimalik parandada ja mis suurendaks ka ERR-i pakutavat väärtust (Ibrus & Kõnno, 2021: 14). Analüüsides Eurovisiooni ja Eesti Laulu, leidsid Ibrus, Rohn ja Nani, et Eesti Laul pakub uutele artistidele suurt kõlapinda, aga teistpidi pakub ka äripartneritele tulu läbi nähtavuse (Ibrus, Rohn & Nani, 2019: 13).

Ibrus et al. (2023) on uurinud ka meetodeid, kuidas AÕM võiks luua avalikku väärtust. Nad leidsid, et AÕM saab luua avalikku väärtust eelkõige läbi mitmekesise ja tasakaalustatud sisu pakkumise, aidates ühiskonnal paremini mõista erinevaid teemasid. Lisaks on võimalik avalikku väärtust luua läbi koostöö erinevate kohalike tootjate ja institutsioonidega (Ibrus et al., 2023: 6760).

Samuti on teemat uurinud Andres Jõesaar ja Ragne Kõuts-Klemm, kes vaatlesid AÕMi rolli muutaval meediamaaistikul. Nad leidsid, et noorem auditoorium liigub aina rohkem eemale traditsioonilisest meediast, kus AÕM on omanud mõjukamat positsiooni (Jõesaar & Kõuts-Klemm, 2019: 110). Avaliku väärtuse ning AÕMi teemat on käsitlenud ka magistritöö juhendaja Madis Järvekülg. Eelnevalt on Tallinna Ülikooli bakalaureusetöona uurinud Karl-Joosep Kaasik Raadio 2 näitel AÕMi olemust, ent töö on pärit aastast 2014 (Kaasik, 2014).

Tulenevalt siinse töö kvalitatiivsest iseloomust tuleb teadvustada, et see on mõjutatud autori isiklikest kogemustest. Käesoleva töö autor läheneb teemale huvist Eesti muusikavaldkonna ja meedia toimimise vastu, mis mõjutab nii uurimisküsimuste püstitust kui ka tulemuste tõlgendamist. Samas püüab autor säilitada võimalikult refleksiivse ja kriitilise lähenemise, teadvustades enda rolli uurimisprotsessis.

Selle magistritöö jaoks kogutud andmeid ja tulemusi kasutatakse ka uurimisprojekti „Avaõigusliku meedia loodud 'avalik väärtus' muusikatööstusele Eestis ja Soomes“ (PUTJD1264), mida rahastab Eesti Teadusagentuur ja mille vastutav täitja on Madis Järvekülg.

Töö struktuur jaguneb neljaks suuremaks osaks. Esimeses peatükis käsitletakse teoreetilisi lähtekohti, sealhulgas avaliku väärtuse, AÕMi ja väravavahi mõisteid. Teises peatükis annan ülevaade uurimismeetodist ja andmete kogumisest. Kolmandas peatükis esitan uurimistulemused, tuginedes intervjuude analüüsile. Neljandas peatükis arutlen tulemuste üle laiemas kontekstis ning seon need teoreetiliste lähtekohtadega.

1. Avalik-õiguslik meedia, avalik väärtus ning toimetajad kui väravavahid

Teoreetilises peatükis kirjeldan esmalt AÕMi olemust, selle rolli ühiskonnas ja peamiseid ülesandeid. Seejärel vaatlen lähemalt, kuidas on üles ehitatud AÕM Eestis. Seejärel käsitlen selle töö põhimõisteid: esmalt mõiste „avalik väärtus“ ja kuidas meediaorganisatsioon seda luua võib. Kirjeldan ka seda, kuidas on AÕMi ja muusikavaldkonna seoseid varem uuritud. Käsitlen veel väravavahi mõistet, mille kohaselt toimivad meediaväljaannete toimetajad otsustajatena, kes valivad, millised teemad, sündmused ja vaatenurgad jõuavad avalikkuseni ning millised jäävad kajastuseta.

1.1 Avalik-õigusliku meedia roll ja ülesanded

Avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni peamine eesmärk on pakkuda avalikku teenust. AÕMi vorme on mitmeid – see võib esineda nii raadio, televisiooni, digiteenuste kui ka mitmete muude viisidena. Erinevalt kommertsmeediast, mis on oma olemuselt eelkõige orienteeritud kasumlikkusele, on AÕMi peamine eesmärk avaliku huvi ja ühiskonna teenimine.

Suurbritannia suurim avalik-õiguslik meediaorganisatsioon British Broadcasting Corporation (BBC) kirjeldab oma missiooni nii: „tegutseda avalikes huvides, teenindada kogu publikut erapooletu, kvaliteetse ja eristuva väljundi ja teenuste pakkumise kaudu, mis teavitavad, harivad ja pakuvad meelelahutust“ (BBC, 2025).

Avalik-õigusliku ringhäälingu kontseptsioon sündis 20. sajandi alguses. BBC esimene peadirektor Lord John Reith tõi välja kolm olulist alustala, mida AÕM peab täitma: informeerimine, harimine ja meelelahutus (Crisell, 1997: 21). Esimestel aastatel oli tegemist eelkõige raadiohäälingutega. Esimesed katsetused televisiooni arenguga 1930. aastatel lubasid läbimurret, ent Teine maailmasõda pani need katsetused ajutiselt pausile.

Euroopa avalik-õiguslikke meediaorganisatsioone ühendab Euroopa Ringhäälingute Liit (EBU – European Broadcasting Union). Liit loodi 1950. aastal ning koosneb hetkel 123 organisatsioonist 56 riigist. EBU on kirjeldanud kuut peamist põhimõtet, millest avalik-

õiguslikud meediaorganisatsioonid lähtuma peaks, sest nende kaudu on AÕM demokraatia toimimiseks oluline:

- **universaalsus:** pakutav sisu ja kanalid peavad olema kättesaadavad kõigile ühiskonnaliikmetele sõltumata nende sissetulekust või elukohast. Eestis on näiteks kõik ERR-i telekanalid nähtavad vabalevis;
- **sõltumatus:** toimetuskorralduslik iseseisvus, mis on vaba nii poliitilistest kui ka ärilistest ja finantsilistest mõjutustest;
- **tipptasemel kvaliteet:** kõrgete ajakirjanduslike ja eetiliste standardite hoidmine;
- **mitmekesisus:** ühiskonna erinevate sihtgruppide, vaadete, rahvuste ja kultuuride esindamine ning ühendamine;
- **vastutustundlikkus:** läbipaistvus ja otsene vastutus avalikkuse ees;
- **innovatsioon:** pidev areng tehnoloogia ja uute meediaformaate kaasamisega.

Põhja-Euroopa riikides on AÕM üldiselt riiklikult hästi rahastatud ning on kujunenud tugeva heaoluriigi mudeli osana. See tähendab, et riik peab oluliseks tagada kodanikele kvaliteetse, sõltumatu ja mitmekesise meediaruumi, mis ei allu täielikult turuloogikale. Sellistes süsteemides on AÕMi rahastus stabiilne ja sageli pikaajaliselt ette planeeritud, näiteks ringhäälingutasude või riigieelarve protsendi kaudu (Syvertsen et al., 2014: 71).

Ida- ja Lõuna-Euroopas on aga AÕMi positsioon marginaalsem ning saab vähem rahastust (Syvertsen et al., 2014: 71). Siin mängib olulist rolli ka ajalooline kontekst – paljude Ida-Euroopa riikide AÕM on välja kujunenud Nõukogude Liidu lagunemise järel, mil AÕM jäi erinevate parteide poliitiliste huvide mõjuvälja (Dobek-Ostrowska, 2015: 36). See on ka põhjus, miks usaldus AÕMi vastu on nendes regioonides väiksem. Lõuna-Euroopa riikides on levinud Daniel C. Hallini ja Paolo Mancini kirjeldatud „polariseeritud pluralismi mudel“, kus meediaorganisatsioonid on tihedalt seotud poliitiliste jõududega (Papathanassopoulos et al., 2023: 134).

1.2 Avalik-õiguslik meedia Eestis

Eestis on AÕM esindatud ERR-i kujul, mis on avalik-õiguslik juriidiline isik, mis loodi 1. juunil 2007 Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio ühendamisel. Eestis algasid regulaarsed raadiosaated 18. detsembril 1926. aastal ning televisiooni esmaeeter oli 19. juulil 1955.

Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) alla kuuluvad 2026. aastal:

- telekanalid ETV, ETV2 ja ETV+;
- raadiokanalid Vikerraadio, Raadio 2, Klassikaraadio, Raadio Tallinn ja Raadio 4;
- portaal ERR.ee ning selle all olevad alamportaalid Uudised, Sport, Kultuur, Novaator ja Eeter;
- voogedastusportaalid Jupiter ja Lasteekraan.

Eesti Rahvusringhäälingu eesmärgid ja ülesanded sätestab Eesti Rahvusringhäälingu seadus, mis võeti vastu 2007. aastal.

Ringhäälingu seaduses ei ole ERR-i rolli erinevate loovsektorite – muusika, film, teater – lõikes määratletud, on kirjeldatud üldiselt kultuurivaldkonda.

Rahvusringhäälingu eesmärkides on kirjas, et loodavad programmid:

- toetavad eesti keele ja kultuuri arengut;
- aitavad kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele.

Rahvusringhäälingu ülesannetes on välja toodud need kultuurivaldkonnaga seotud ülesanded:

- salvestab eesti rahvuskultuuri ja Eesti ajaloo seisukohalt olulise sündmuse või teose ja tagab nende salvestiste säilimise;
- tagab oma audiovisuaalsete arhivaalide kättesaadavuse seaduses sätestatud tingimustel. Arhiivi kasutamine tulunduslikuks tegevuseks toimub Rahvusringhäälingu nõukogu kehtestatud korras;
- levitab Eesti kultuuri ja ühiskonda tutvustavaid saateid ja meediateenuseid kogu maailmas.

Antud punktid on olulised selle magistritöö seisukohalt, sest need puudutavad autori silmis ka Eesti muusikavaldkonda. AÕMi eesmärke on kirjeldatud ka Eesti kultuuri arengukavas 2021-2030, kus on välja toodud, et AÕM peab otsima kultuurivaldkondadega nende võimestamiseks uusi koostöövorme (Kultuuriministeerium, 2024). Ühe näitena on toodud

meediainstitutsioonide koostöö haridussektoriga Eesti kultuuri arengut toetavate õpimaterjalide loomiseks ja vahendamiseks.

Valdav osa ERR-i tuludest tuleb riigieelarvest. Aastal 2026 on ERR-ile ette nähtud 41 479 265 eurot tegevuskulude katteks, ning lisaks ka 1 871 333 eurot investeringuteks. Lisaks eraldas Kultuurkapital telekompleksi sihtfinantseeringuna 11 060 000 eurot ning ligi kolm miljon eurot tuleb teenuste ja toodete müügilt. See tähendab, et ERR-il on 2026. aastaks ligi 60 miljoni euro suurune eelarve, täpsemalt 58 710 923 eurot.

Tutvudes lähemalt ERR-i arengukavaga, on võimalik näha, millises suunas rahvusringhääling tüürib. 2027-2030 arengukava tegevusfookustes on välja toodud järgmised punktid: ajakirjanduslik sisu, ühiskonna ühendamine ja noorte kaasamine, eelarveline stabiilsus, toimepidevus, uue telemaja ehitus.

Raadiokanalite tegevustega tutvudes selgub, et kõik eesmärgid sõltuvad eelarve tõusust võrreldes rahvusringhäälingu 2026. aasta eelarvega. Raadio 2 puhul näiteks on välja toodud mõned muusikaga seotud eesmärgid: „tellime ja/või toodame ise aastas vähemalt kaks suure kordusväärtusega muusikadokumentaali“ ning „töötame välja uusi saateformaate, täiendades programmi muusikaliste autorisaadetega“. Eelduseks on taaskord toodud eelarve tõus, mis tähendab, et arengukava eesmärkide täitmine pole sugugi kindel.

Vikerraadio ja Klassikaraadio kohta on arengukavas kirjutatud, et eesmärk on taastada need saated, mis läksid pausile varasemate eelarvekärbete tõttu. Samuti on Klassikaraadio eesmärgiks pakkuda rikkalikumat ja pidevalt uuenevat muusikaprogrammi. Klassikaraadio eesmärk on teha aastas ka vähemalt 100 kontserdiülekanne ning korraldada vähemalt viis muusikasündmust ja avalikku üritust. Raadio Tallinn plaanib tõusva eelarve puhul suurendada oma muusikaprogrammi mahu ööpäevaringseks ning korraldada Raadio Tallinna nime all uute plaatide ühiskuulamisi.

1.3 Avaliku väärtuse mõiste ning avaliku väärtuse loomine meedias

Avaliku väärtuse mõiste kaasaegses tähenduses lõi Harvardi ülikooli professor Mark H. Moore, kelle järgi tähendab „avalik väärtus“ seda väärtust, mida avaliku sektori organisatsioon või tegevus ühiskonnale loob (Moore, 1995: 27). Mõiste oli esialgu loodud riigihalduse kontekstist. Moore väitis, et avaliku sektori juhid ei tohiks olla pelgalt passiivsed bürokraadid, kes viivad

ellu poliitilisi ettekirjutusi, vaid aktiivsed „avalikud ettevõtjad” (*public entrepreneurs*), kes otsivad pidevalt uusi viise ühiskonna probleemide lahendamiseks ja ressursside nutikamaks kasutamiseks.

Moore'i käsitlus seisneb selles, et avalik väärtus ei teki iseenesest ega ole staatiliselt seadustesse kirjutatud – seda peavad organisatsioonide juhid ja töötajad (AÕMi konteksti üle kantuna toimetajad ja produtsendid) oma igapäevaste valikute ja ressursside paigutamisega pidevalt uuesti looma ja tõestama.

Avalik väärtus on kujunenud tänapäeval üheks keskseks raamistikuks, mille kaudu mõtestatakse ja legitimeeritakse AÕMi tegevust. Näiteks, võrdlemisi kitsalt on avaliku väärtuste mõistet kasutanud Euroopa Komisjon, kes defineeris kolm selget kriteeriumit, millest AÕM peaks kohalikul turul tegutsedes lähtuma: selle avalik-õiguslik missioon peab olema selgelt defineeritud, sellel peab olema selgelt ülesandeid defineeriv leping või dokument ning selle rahastus peab olema vastavalt tegevustele proportsionaalne (Donders et al., 2020: 208).

Mõiste rakendamisel oli oluline versta-post BBC 2004. aasta dokument „Building Public Value“, mis käsitles avaliku väärtuse ideed märksa laiemalt. Avalikkusele serveeriti avalikku väärtust kui reaalselt hüve, mida BBC saab toota läbi viie peamise dimensiooni:

- demokraatlik väärtus – kodanikuühiskonna ja rahvusliku diskussiooni toetamine läbi usaldusväärsate ja objektiivsete uudiste edastamise;
- kultuuriline ja loominguline väärtus – tuua uut loomingut avalikkuse ette. Tähistada kultuuripärandit ning laiendada rahvuslikku dialoogi;
- hariduslik väärtus – pakkuda igas vanuses inimestele võimalust end harida läbi loodava sisu;
- sotsiaalne ja ühiskondlik väärtus – näidata erinevatele Suurbritannia kogukondadele, kuidas nad üksteisega sarnanevad, kuidas nad erinevad üksteisest;
- ülemaailmne väärtus – olla maailma enim usaldatud uudiste ja informatsiooni tootja, näidata Briti kultuuri tippteoseid rahvusvahelisele publikule.

Innovatsioonipoliitika uurija Mariana Mazzucato on uurinud dünaamilise avaliku väärtuse loomist. See on pidev protsess, kus meediaorganisatsioon tegutseb innovatsiooni suunajana, mõjutades nii tehnoloogilist arengut kui ka sotsiaalseid norme. Mazzucato rõhutab avaliku sektori ning avalik-õigusliku meedia loovat ja produktiivset potentsiaali väärtuse loojana, mitte üksnes „turutõrke korrigeerijana”. Ta on omakorda välja toonud kolm väärtust, mida AÕM

toodab: individuaalne väärtus, sotsiaalne väärtus ja tööstuslik väärtus (Mazzucato et al, 2020: 24).

Mazzucato keskendub oma uuringus BBC-le ja selle organisatsiooni loodavale avalikule väärtusele. Vaadeldes lähemalt BBC-d, selgub, et kümmekond aastat tagasi peeti Suurbritannia ringhäälingut riigi suurimaks tööandjaks muusikutele. BBC ei ole kõigest muusika edastaja, vaid ka kasvulava uutele artistidele, kes ei pääseks muidu plaadifirmade või teiste tööstust kujundavate suurinstitutsioonide jutule (UK Music, 2015).

Kõige ilmekam näide sellest on BBC Introducing platvorm, kuhu lepinguta artistid saavad oma muusikat üles laadida (Mosey, 2018). Kohalikud raadiosaated võivad sealt välja noppida potentsiaalsed talendid, keda edutatakse hiljem üleriigilistesse jaamadesse (nt BBC Radio 1 või Radio 6 Music) ning isegi suurte festivalide (nt Glastonbury) BBC Introducing lavadele.

BBC teeb mitmeid samme, mida erameedia raadiojaamad ei tee, et artistidele võimalikult suurt kõlapinda pakkuda. Vastavalt 2015. aastal avaldatud aruandele, mis analüüsis lähemalt BBC mõju uutele Ühendkuningriikide artistidele, BBC Introducing platvormi kaudu jõudsid reaalse plaadilepinguni 27 artisti (UK Music, 2015). Aruandes toodi veel välja, et 3,7 miljardist naelast, mis läbi litsentsitasude BBC-ni jõudis, investeeriti lausa 2,2 miljardit eurot loomingulisse kunsti, sealhulgas muusikatööstusesse. Need näited illustreerivad AÕMi potentsiaali loovturgude majandustegevuse stimuleerijana.

Meediauuringute kontekstis on avalikku väärtust käsitlenud näiteks Tom Chivers ja Stuart Allan, kes on välja pakkunud neljast sambast koosneva väärtuste tüpoloogia:

1. **Demokraatlik väärtus:** toetab informeeritud kodanikkonda, pakkudes usaldusväärset infot ja platvormi aruteludeks.
2. **Kultuuriline väärtus:** edendab loovust, rahvuslikku identiteeti ja kultuurilist mitmekesisust (antud töö kontekstis eriti oluline muusikavaldkonnas).
3. **Sotsiaalne väärtus:** tugevdab ühiskonna sidusust ja kaasatust.
4. **Majanduslik väärtus:** toetab kohalikku loovtööstust ja innovatsiooni (Chivers & Allan, 2024: 208).

Chivers ja Allan leiavad samuti, et AÕM võib luua avalikku väärtust kohalikule loovsektorile läbi innovatsiooni arendamise – AÕMide investeeringud toetavad infrastruktuuri arengut ning tehnoloogilist innovatsiooni, mis annavad loovtööstustele hoogu (Chivers & Allan, 2024: 212).

Avalikku väärtuse mõistet on ajalooliselt vastavalt vajadusele ümber mõtestatud, mistõttu ei ole võimalik sellele kõikehõlmavat tähendust anda (Cañedo et al., 2022: 587). Analüüsisid 13 Euroopa avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni dokumente ja seaduseid, tuvastasid Cañedo jt 12 peamist aspekti, mille kaudu AÕM avalikku väärtust toodab. Nendeks on:

- **sotsiaalne kaasatus:** keskendumine kodanike teavitamisele, harimisele ja meelelahutusele, demokraatlike väärtuste toetamine. Kaasab noori ning arvestab ka regionaalsete ja ajalooliste eripärade ning vähemusrühmadega;
- **mitmekesisus:** peegeldab sisu, tootmise ja publiku mitmekesisust, toetab kultuuri, identiteeti ja pluralismi ning aitab kujundada teadlikku avalikku arvamust;
- **innovatsioon:** seotud tehnoloogilise arenguga, uute loovlahenduste, interaktiivsete teenuste ja publiku kaasamise vormide edendamisega;
- **sõltumatus:** tagab, et AÕM tegutseb vabalt poliitilisest ja muust välisest survest, olles usaldusväärne infoallikas;
- **tipptaseme saavutamine:** tipptase tähendab kvaliteetset sisu, professionaalsust, eetikat ja tugevat toimetuslikku taset;
- **universaalsus:** sisu peab olema kättesaadav kõigile nii geograafiliselt kui ka erinevate sotsiaalsete ja füüsiliste võimaluste mõistes;
- **kodanike osalus:** vastavalt tehnilistele võimalustele kodanike kaasamine sisu loomisesse ja kujundamisse;
- **meediapädevus:** meediaalaste teadmiste levitamine ja edendamine, keskendudes audiovisuaalse kultuuri hariduse edendamisele;
- **vastutus:** läbipaistvus, tõhus avaliku raha kasutus ja üha enam ka keskkonnasäästlikkus;
- **ühiskondlik sidusus:** mittediskrimineerimine ja erinevate sotsiaalsete kogukondade integreerimine eesmärgiga saavutada ühine identiteet ehk ühtekuuluvus, mis ulatub üle füüsiliste territoriaalsete piiride;
- **sotsiaalne õiglus:** inimõiguste üldine kaitsmine ja eetiliste põhimõtete järgimine;
- **koostöö:** äristrateegiate väljatöötamine, mis hõlmab institutsioone, teisi ringhäälinguorganisatsioone, loomevaldkonda ja audiovisuaalseid ettevõtteid. Antud töö mõistes hõlmab see ka ERR-i koostööd Eesti muusikaorganisatsioonidega.

1.4 Avalik-õiguslik meedia muusikavaldkonna partnerina

Muusikavaldkonna partnerina on AÕMil oluline roll nii muusika populariseerimises kui ka selle arhiveerimises. Samuti loob AÕM nähtavust muusikaga seotud loovisikutele, muusikaorganisatsioonidele ja -ettevõtetele. Siin võib näha seost AÕMi seaduslike kohustustega toetada kohalikku kultuuri, sotsiaalelu ja harida inimesi.

Üldisemalt on meedia roll muusikavaldkonnas suurendada nähtavust läbi kajastuse erinevates meediumites ja sisuformaatides, mis võimaldab muusikaproffessionaalidel oma sihtgrupiga kontakti hoida ja seda suurendada. Raadioteenustele keskendunud meediauuringud on näidanud, et kommertsjaamad kalduvad üldiselt mängima muusikat, mis kõnetab võimalikult suurt massi ning on populaarsem, jättes paljud väiksemad ja eksperimentaalsemad artistid tähelepanuta (Wall & Dubber, 2009: 28). Siinkohal võib AÕMi pidada turutõrke korrigeerijaks, kes ideaalis võiks erakanalites tähelepanuta jäänud sihtrühmad katta, täites oma kultuurilist ja haridusliku funktsiooni.

ERR-i rolli analüüsimisel on oluline mõiste innovatsiooni koordineerimine. Indrek Ibrus ja kolleegid (2019) on analüüsinud, kuidas suured formaadid nagu Eesti Laul loovad avalikku väärtust koostöös erasektoriga. Eesti Laulu puhul võib ERR toimida n-ö kohaliku popmuusika innovatsioonisüsteemi koordineerijana, aidates kohalikel muusikutel, produtsentidel ja laulukirjutajatel areneda ning eksportturgudele jõuda (Ibrus et al., 2019: 9).

Lähtuvalt eelnevast võib muusikavaldkonda pidada üheks AÕMi sidusrühmaks. Virgo Sillamaa (2020: 52) on kirjeldanud Eesti muusikavaldkonna ökosüsteemi, mis koosneb kaheksast osast. Ta lisab, et ökosüsteem on küllalt kompleksne, mistõttu on keeruline selle väärtusloomet mõõta ja analüüsida. Ökosüsteemi järgi võib eristada järgmisi tegutsejaid (näited olen lisanud ise iga kategooria järele):

- **eraisikust loovisikud:** heliloojad, laulukirjutajad, produtsendid ja muusikud, kellele AÕM pakub väljundit, auditooriumi kasvu ja legitiimsust;
- **ettevõtted:** plaadifirmad (nii rahvusvahelised firmad kui ka sõltumatud *indie*-leibelid), mäenedžerid ja kontserdikorraldajad, kes vajavad meediat oma artistide promomiseks;
- **KEO (kollektiivse esindamise organisatsioonid):** autorite ja esitajate ühingud (Eestis nt Eesti Autorite Ühing, Eesti Esitajate Liit, Eesti Fonogrammitootjate Ühing), kelle kaudu saavad loovisikud avalike esituste eest AÕMis tulu;

- **laiem auditoorium (turg):** kuulajad ja vaatajad, kelle ootus on saada mitmekesist, kvaliteetset ja uusi elamusi pakkuvat muusikaprogrammi;
- **ressursid:** sisendid, mida on vaja muusika loomiseks (nii füüsilised instrumendid ja stuudio, kui ka rahaline kapital);
- **riik:** suunab vahendeid loovisikutele. Toodab kaudselt tulu autoriõiguste seaduse kaudu, samuti erinevad toetused, stipendiumid;
- **teised sektorid:** valdkonnad, mis kasutavad muusikat oma äri edendamiseks, sh turismisektor, reklaamiäri;
- **tööjõud:** tehniline personal, mänedžerid, kontserdikorraldajad.

Vaatamata digikanalite ning voogedastusteenuste laialdasele levikule on raadio muusikatööstuse jaoks endiselt üks olulisemaid turunduskanaleid (Järvekülg & Wikström, 2021: 7). Põhjuseks on pidev nähtavus, mida artistid raadiokanalite kaudu saavad.

Avalik-õigusliku meedia ja muusikavaldkonna partnerluse vorme on aga palju rohkem kui ainult muusika mängimine eetris. Vaadeldes BBC-d kui mõjukaimat AÕM organisatsiooni, saab välja tuua järgnevad koostöövormid AÕMi ja muusikavaldkonna vahel (KPMG, 2015):

- muusikale pühendatud saated, esinemised telesaadetes, otseülekanded kontsertidelt;
- avalik-õiguslikud muusikaraadio jaamad;
- üritused ja suursündmused, kohalolu ja kajastus festivalidel. Mitmes riigis tegutsevad avalik-õiguslike meediaorganisatsioonide juures professionaalsed muusikakollektiivid, sealhulgas sümfooniaorkestrid;
- ametlikud veebilehed, YouTube'i kanal, muusikaga seotud uudised ja artiklid;
- muusikaauhinnad, toetused;
- albumite väljaandmine.

AÕMi ja muusikatööstuse partnerlus ei ole alati mõlemale osapoolele kasulik ning ette võib tulla ka ebakõlasid. Ühe näite saab tuua Inglismaalt, kus tekitas avaliku diskussiooni ansambli Status Quo 1996. aasta hagi BBC raadiokanali Radio 1 vastu, milles ansambel süüdistas raadiokanalit selles, et ta ei mänginud nende uut singlit „Fun, Fun, Fun“. Ansambel väitis, et kuna singel on müügi edetabelis sees, peaks ka raadio seda mängima. Radio 1 aga omakorda leidis, et nende töö on uue muusika propageerimine, mitte pelgalt edetabelite peegeldamine. Kohus otsustas Radio 1 kasuks ning Status Quo pidi raadiokanalile maksma 50 000 naela.

Status Quo juhtum näitab ilmekalt seda, et kuigi AÕM loob kasu kohalikele artistidele, ei tohiks see olla mitte kellegi ärihuvide teenistuses vaid teenima avalikkuse huve. Kohaliku tasandi

kõrval on näiteks BBC Radio 1 muusikavalikutel ka oluline rahvusvaheline roll (Cloonan, 1999: 195). Cloonan leiab, et Radio 1 mõju 1990-ndate Britpopi laine populariseerimisel oli väga suur, ning see toimis valitud ansamblite nagu Blur ja Oasis pideva mängimise tõttu.

Radio 1 on oma eksistentsi pikalt õigustanud sellega, et ta pakub platvormi sellisele muusikale ja nišizanritele, mille kommertssektor nende väikese auditooriumi tõttu kõrvale heidab (Hendy, 2000: 744). Ent see ei tähenda, et BBC populaarse muusika täielikult oleks kõrvale heidetud. Klassikaline näide avalik-õigusliku raadio eesmärkide tasakaalustamisest on Radio 1 põhimõte „päeval reitingud, öösel maine” (*ratings by day, reputation by night*). See illustreerib püüdlust olla samal ajal populaarne (päevases vööndis) ja täita oma kultuurilist missiooni uue ning spetsiifilise muusika pakkujana (õhtuses ja öises vööndis) (Wall & Dubber, 2009: 28).

1.5 Muusikatoimetajad väravavahtidena

Antud töös kaasan ma ka väravavahi kontseptsiooni, kuna käsitlen oma intervjueeritavaid muusikatoimetajaid n-ö väravavahtidena.

Väravavahi mõiste tõi ajakirjandusuuringutesse David Manning White oma 1950. aasta artikliga „The ‘Gate Keeper’: A Case Study in the Selection of News”. White toetus seejuures psühholoog Kurt Lewini varasemale ideele, mille järgi liigub info või kaup teatud kanalite kaudu ning nendes kanalites on „väravad”, kus tehakse valikuid. Lewin ei käsitlenud seda algselt ajakirjanduse, vaid muu hulgas toidu liikumise ja jaotamise kontekstis.

Antud töö kontekstis võib raadiojaamade muusikatoimetajaid pidada väravavahtideks, sest neil oluline roll olulise ja ebaolulise info filtreerimises. Nagu sedastab Hendy, raadio ei ole pelgalt muusika passiivne edastaja, vaid turg, mis jääb keskseks jõuks populaarmuusika maitsete ja eelistuste kujundamisel ja suunamisel (Hendy, 2000: 743).

Christopher Cwynar (2017) analüüsib Ameerika Ühendriikides avalikku teenust pakkuva raadio (NPR) näitel, kuidas platvormistunud meediamaaistikul konkureerimiseks on kureerimine muutunud sama oluliseks kui sisu tootmine. Tema sõnul peavad avalikud meediaorganisatsioonid üha enam sisu nii tootma kui ka kureerima, et konkureerida tähelepanu ja kaasatuse nimel platvormipõhises sotsiaalveebis (Cwynar, 2017: 692). Cwynar ja Fauteux (2020) täiendavad, et just voogedastusteenuste (Spotify, Apple Music jt.) valdkonnas peab

AÕM mõtestama ümber oma rolli muusika vahendajana ja pakkuma alternatiivi algoritmilistele esitusloenditele.

Spetsiifiliste muusikažanrite ja uue muusika tutvustamisel mängib kriitilist rolli saatejuhi isiklik ekspertiis ja autoriteet. Wall ja Dubber (2009) toovad BBC spetsiifilise muusika (jazz, indie, reggae jne.) saadete analüüsis välja kontseptsiooni maitse-eestvedamisest (*taste-leadership*). AÕM eristub kommertsjaamadest just sellega, et seal antakse ruumi ekspertidele, keda spetsiifiliste muusikažanride fännid usaldavad (Wall & Dubber, 2009: 38).

Varasema kirjanduse kohaselt on „väravavahtidele” usaldatud ka kohaliku kultuuri kaitsmine ja propageerimine. James Ingham (2024) uurib BBC kohaliku raadiosaate „On the Wire” pikka ajalugu ja näitab, kuidas avalik-õiguslik muusikaraadio võib luua unikaalse sideme kohaliku auditooriumiga. Kuigi muusika levik on globaalne, suudab osav toimetaja, väravavaht, siduda selle kohaliku kontekstiga. Ingham leiab, et avalik-õigusliku raadio elujõud ja omapära peitub oskuses kombineerida „rõhuasetust lokaalsele globaalses kontekstis ning innovaatilist lähenemist auditooriumi kaasamisele” (Ingham, 2024: 13).

2. Meetod ja valim

Selles peatükis annan ülevaate läbiviidud uuringu metoodikast. Selgitan, milliseid andmete kogumise ja töötlemise meetodeid kasutasin. Lisaks sellele seletan, kes on valimis ja mis alustel valimi koostas.

2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

ERR-i kanalid on ühed kuulatumad ja vaadatud kanalid Eestis. Vastavalt Emori 2026. aasta märtsi uuringule on ETV ja ETV2 telekanalite vaatamisaja osakaal kokku 23,1 protsenti kogu vaatamisajast (Emor, 2026).

Viimase poolaasta (oktoober 2025–märts 2026) enim kuulatud raadiokanal Eestis on Vikerraadio, mida kuulavad keskmiselt 112 000 kuulajat päevas, aga ülejäänud ERR-i raadiokanalid jäävad erakanalitele alla (Emor, 2026). Kokku on ERR-i raadiojaamadel Emori andmetel umbes 177 000 kuulajat päevas.

See tähendab, et igasugune koostöö ERR-i kanalitega võib Eesti muusikavaldkonnale suure mõjuga olla. Seetõttu on oluline saada sissevaade ERR-i kanalite muusikatoimetajate töösse, Vaadates ERR-i arengukavasid, eelarveid ja aruandeid, ei too need dokumendid selgelt välja detailset infot selle kohta, kuidas muusikasisu ja -programmi kujundatakse. Seetõttu on vajalik uurida, kuidas ERR-i muusikaprogrammi kujundavad töötajad dokumentides üldiselt sõnastatud väärtusi ja eesmärgi praktikas tõlgendavad ja täidavad.

Vaadeldes ERR-i kui üht osa Eesti muusikatööstuse süsteemist, oli mu eesmärk teada saada, kuidas ERR-i erinevad kanalid ja toimetused oma programmi kujundavad, millised koostöövormid neid muusikavaldkonnaga seovad, ning millist väärtust seekaudu valdkonnale luuakse. Vastavalt eesmärgile kujunesid välja järgnevad uurimisküsimused:

- 1. Millistest printsiipidest lähtuvalt teevad ERR-i töötajad muusikaprogrammis valikuid?** Selle küsimuse kaudu uurin muusikaga seotud programmi eesmärgi ning muusikaprogrammi kujundamine põhimõtteid.

2. **Milliste sisu-, meedia- ja koostööformaaside kaudu ERR muusikavaldkonnale kasulik on?** Selle küsimuse kaudu vaatlen lähemalt ERR-i tegevusi seoses muusikavaldkonnas tegutsejatega ning hüvesid ja probleeme, mis seejuures tekivad.
3. **Millist (avalikku) väärtust ERR muusikavaldkonnale loob?** See küsimus annab mulle võimaluse kahe esimese küsimuse teemad diskussiooni osas kokku tuua ning nende üle teoreetilisi lähtekohti kaasates arutleda.

2.2 Andmekogumismeetod ja uurimiseetika

Kasutasin oma uurimistöös kvalitatiivset meetodit. Kvalitatiivne lähenemine võimaldas mul süvendatult uurida muusikatoimetajate kogemusi, hoiakuid ja arusaamu, keskendudes tähendustele ja tõlgendustele, mida intervjueeritavad oma vastustes väljendasid (Laherand, 2010: 15).

Andmete kogumiseks valisin poolstruktureeritud intervjuu. Intervjuud viisin läbi ettevalmistatud kava järgi, mida vastavalt vestluse käigule intervjuusid tehes muutsin ja täiendasin. Vajadusel küsisin täpsustavaid küsimusi ja läksin mõnesse teemasse rohkem süvitsi. Intervjuusid saab osaliselt nimetada episoodiintervjuudeks, kuna ma palusin, et toimetajad räägiksid oma läbielatud momentidest, kogemustest ja konkreetsetest tööolukordadest (Laherand, 2010: 217).

Intervjueeritavad on meediavaldkonnas kogenud professionaalid, mistõttu võib intervjuusid pidada ka ekspertintervjuudeks. Intervjueeritud isikud on nii raadiokanalite kui ka ERR-i kultuurisaadete, elamussaadete, kultuuriportaali ja arhiivi töötajad, kes omavad kõige terviklikumat ülevaadet ja reaalselt mõju nendes ERR-i üksustes.

Töö keskne empiiriline materjal koosneb kaheksast intervjuust. Nendest neli oli ERR-i raadiokanalite muusikajuhtide ja peatoimetajatega (Vikerraadio (VR), Klassikaraadio (KR), Raadio 2 (R2) ja Raadio Tallinn (RT)). Lisaks sellele tegin intervjuud ERR-i kultuuritoimetuse juhiga (KT), ERR-i arhiivide juhataja ning heliarhiivi toimetajaga (tegemist oli paarisintervjuuga – arhiivi lühend on AR), ERR-i kultuuriportaali muusikatoimetaja (KP) ning ERR-i elamussaadete peatoimetajaga (ET).

Intervjuukavad jagunesid valdavalt nelja ploki – kanali muusikaprogrammi eesmärk, muusikaprogrammi kujundamine, kuulajad ja kaasamine ning koostöö teiste institutsioonidega.

Erandiks oli intervjuu arhiiviosakonnaga, kus kasutasin üldisemat intervjuukava ilma kindlate sisuplokkideta.

Kõik intervjuud viisin läbi ERR-i hoonetes, erinevates intervjueeritavate tööruumides. Intervjuud salvestasin oma Androidi telefoni ning laadisin otse pilve. Intervjuud kestsid keskmiselt tund aega, kõige lühem kestis natuke üle poole tunni, kõige pikem oli umbes üks tund ja 20 minutit.

Intervjuude transkribeerimiseks kasutasin veebiplatvormi *tekstiks.ee*. Kuna esmastes transkriptsioonides esines palju vigu, siis pidin ise salvestused üle kuulama ja paralleelselt transkriptsiooni failides parandusi tegema.

Intervjuudes osalemine oli vabatahtlik ja põhines allkirjastatud informeeritud nõusolekul (Lisa 1). Enne intervjuud selgitasin osalistele magistritöö teemat, eesmärke, meetodit, aga ka riske ning isikuandmete kaitse alaseid tingimusi ja intervjueeritavate õigusi.

Tulemuste osas viitan intervjueeritavatele nende ametinimetuse kaudu, sest isikute nimetamine ei ole töö teemat arvestades oluline. Arvestades ERR-i avalik-õiguslikku iseloomu, ei taga see intervjueeritavate anonüümsust, aga piirab isikuandmete töötlemise ulatust.

2.3 Valimi koostamine ja andmete analüüs

Oma magistritöös kasutan eesmärgipärast valimit. See tähendab, et valimisse võtsin eestikeelsete ERR-i raadiojaamade peatoimetajad ja muusikajuhi, kellel on selge kokkupuude ka Eesti muusikatööstusega. Valimist jäi välja Raadio 4 muusikatoimetaja – seda on võimalik järgmiste uurimuste käigus täiendada. Valimisse kaasasin ka kultuuritoimetuse juhi, elamussaadete peatoimetaja, kultuuriportaali muusikatoimetaja ning arhiiviosakonna toimetajad, sest tööd ettevalmistavas faasis tuvastasin, et nende ametialane tegevus on tõenäoliselt samuti muusikavaldkonnaga tihedalt seotud.

Kokku osales minu magistritöö uurimises seega 9 inimest – Vikerraadio muusikajuht, Klassikaraadio peatoimetaja, Raadio 2 muusikajuht, Raadio Tallinna peatoimetaja, kultuuritoimetuse juht, elamussaadete peatoimetaja, kultuuriportaali muusikatoimetaja, ERR-i arhiivide juhataja ja heliarhiivi vastutav toimetaja.

Intervjuude analüüsiks kasutasin temaatilise analüüsi meetodit. See võimaldas minu jaoks paindlikku raamistikku, mis sobib mitmetasandiliste kogemuste uurimiseks. Temaatilise analüüsi kaudu üritasin üles leida andmetes peituvad tähendused ja arusaamad (Flick, 2011: 376) ning tuvastada korduvaid mustreid intervjuueeritavate kogemustes ja hinnangutes.

Andmete analüüsi esimeses etapis lugesin intervjuude protokolle korduvalt üle, et materjaliga süvitsi tutvuda ja saada terviklik arusaam kogutud andmetest. Seejärel märkisin tekstides ära kõik olulised mõtteüksused ja tähenduslikud väljendid.

Sisuanalüüsi käigus jagasin tekstiühikuid erinevatest intervjuudest gruppidesse, mille kaudu tekkisid selged ja analüütiliselt eristatavad teemad. Nende teemade abil oli võimalik struktureerida uurimistulemusi ning siduda need uurimisküsimustega. Analüüsi usaldusväärsuse suurendamiseks pöörasin tähelepanu sellele, et teemad tuleneksid andmetest, mitte minu eeldustest. Tulemuse esitlemisel kasutan illustreerivaid tsitaate, et anda lugejale võimalus hinnata minu tõlgenduste põhjendatust.

Intervjuueeritavate tsitaadid on esitatud kursiivis, et eristada neid analüütilisest tekstist ning tuua esile uuritavate enda häält.

3. Uurimise tulemused

Antud peatükis annan ma ülevaate töö uurimistulemustest. Olen jaotanud tulemused kaheks alapeatükiks. Esimene alapeatükk käsitleb seda, milline on ERR-i kanalite muusikaprogrammi eesmärk ning milliseid printsiipe peetakse silmas muusikavaliku kujundamisel. Teine alapeatükk käsitleb seda, millised on ERR-i kanalite koostööd Eesti muusikavaldkonnaga ja milline on nendest tulenev oodatav kasu valdkonnale.

3.1 ERR-i kanalite muusikaprogrammi eesmärk ja muusikavaliku printsiibid

Antud alapeatükk puudutab seda, milline on erinevate ERR-i kanalite profiil ning kuidas raadiokanalid oma muusikaprogrammi kujundavad.

3.1.1 Kanalite profiil

Oma muusikaprogrammi peamist eesmärki või missiooni näevad ERR-i raadiokanalid erinevalt. Igal muusikatoimetajal on pikema aja jooksul väljakujunenud lähtepunktid, mille alusel kanalite profiili ja identiteeti igapäevatöös taasluuakse.

Vikerraadio muusikajuht leiab, et muusikal on Vikerraadio programmis sekundeeriv roll. ERR-i arengukavas on samuti välja toodud, et Vikerraadio on sõnakeskne programm, mille kogumahust üle 90 protsendi moodustavad sõnasaated. Raadiojaam on suunatud võimalikult laiale auditooriumile, mis paljuski määrab ka mängitava muusika stiili.

„Meie esimene põhimõte pole uut muusikat kuidagi edendada või propageerida. Me küll seda oma muusika osa raames teeme, aga see osa iseenesest on programmist ju mahuliselt nii väike.“

(VR)

Raadio 2 näeb oma rolli Eesti kõige olulisema tõukeandjana uuele ja kohalikule talendile. Kanali muusikajuht toob välja, et oluline on mängida alternatiivset popmuusikat, mis ei jõua kommertsjaamadesse. Ta leiab, et seeläbi on võimalik rikastada Eesti kultuurielu.

Klassikaraadio programmis on kesksel kohal klassikaline muusika ja kultuurisaated. Tähtis roll on regulaarsetel kontserdiülekannetel. Oma rolli näeb Klassikaraadio peatoimetaja selles, et pakkuda kohta muusikale, mis ei ole mõeldud hittraadiotele. Ta lisab, et näeb oma töötajaid valdkonna ekspertidena, kellel on pädevus hinnata, mis on Klassikaraadio eetrisse sobilik muusika.

Raadio Tallinna eesmärk on peatoimetaja sõnul pakkuda muusikavalikut „keskmiselt nõudlikuma muusikamaitsega kuulajale”. Raadio Tallinnas sõnasaateid ei ole, muusikavoogu katkestavad ainult täistunniuudised. Raadio Tallinna leviala on oluliselt piiratum kui teistel ERR-i raadiokanalitel – kanal ulatub Harjumaa lähiümbrusesse. Raadio Tallinna puhul tasub ära märkida selle, et tegemist on ERR-i varukanaliga. Kriisiolukorras on kanal valmis eraldiseisva antenniga eetrisse minema.

Kultuuriportaali muusikatoimetaja peab oma peamiseks ülesandeks teadvustamist – anda inimestele informatsiooni, mis toimub nii Eesti kui ka välismaa popmuusikas. Teiseks ülesandeks on arvustuste kaudu tekitada diskussiooni, kutsuda üles inimesi muusikast mõtlema ja selle üle arutlema, mis toimetaja sõnul väärindab muusikakultuuri. Kolmandaks ülesandeks on teha Eesti artistidega intervjuusid, mis portreeteriks neid ja kaardistaks nende loomeprotsesse.

Vikerraadio muusikajuhi sõnul on ERR-i raadiokanalite vahel aeg-ajalt tekkinud arusaamatusi selles, millise kanali profiiliga mõni konkreetne artist kõige paremini sobitub ja milline kanal teda mängima peaks. Artistide nn jaotumine ja kanalitevaheline kattuvus osutavad sellele, et kuigi kanalitel on välja kujunenud teatud profiilid, ei ole nende piirid lõpuni üheselt määratletud. Seetõttu võib toimetuste vahel tekkida eriarvamusi selle üle, milline artist sobib ühele või teisele kanalile ning kuidas ta aitab jaamal oma ülesannet täita. Muusikajuht kirjeldab artistide kattuvust Vikerraadio ja Raadio 2 vahel:

„On teatud kokkupuute kohad, nii-öelda cross-over'id – artistid, kes sobivad mõlemasse kanalis. Näiteks Vaiko Eplik, mõlemad saavad suhteliselt rahulikult teda mängida. Aga on ka tundlikumaid kohti – ma arvan, et mida meie siin teeme, häirib neid natukene vähem, sest meie muusika osakaal on nii väike. Aga näiteks meid on ikka aeg-ajalt häirinud, kui hakatakse heast peast mängima artisti, kes on tegelikult minu nägemuses või meie nägemuses Vikerraadio artist. Kohati on olnud just see kattuvuse probleem natukene, et kust see piir siis jookseb.“ (VR)

Raadio 2 muusikajuht aga ei näe, et kokkupuute koht muusikavalikus kanalite vahel kuigi suur oleks. „*Sihtrühmad ongi täiesti erinevad. Üks on pensioniealisele inimesele, teine on klassikamuusika austajale. Seal on raske mingit ühisosa leida.*“ (R2)

Raadio 2 muusikajuhi käsitus oma tööst haakub eelnevalt töös kirjeldatud väravavahi kontseptsiooniga, kus raadiokanal ja sealsed spetsialistid filtreerivad oma ekspertiisi alusel välja selle, mis võiks tunduda kuulajale põnev või oluline. Ta näeb oma raadiojaama üht suuremat väärtust selles, et see annab kõlapinda artistidele, kes ei pääse üle kommertsjaamade lävendi.

„*Selle aja jooksul, kui R2 või sarnane public service jaam, mängib eetris 20000 erinevat lugu, kommertsjaamad mängivad keskmiselt 2000 erinevat lugu. Kui ei oleks olemas selliseid avalikust rahast elus hoitud jaamasid, siis ei jõuaks mitte kunagi raadioeetrisse sajad tuhanded lood, kümned tuhanded artistid – mitte kunagi. Kui oleks ainult kommertsjaamade süsteem. See õigustab selliste jaamade riigieelarvest ülalpidamist.*“ (R2)

3.1.2 Muusikavalikut mõjutavad tegurid

Intervjuudes selgus, et ERR-i raadiokanalite toimetajad on muusikaprogrammi kujundamisel autonoomsed, sest organisatsioonisisene programmipoliitika ei ole formaalset fikseeritud ja dokumenteeritud juhised juhtorganitelt suuresti puuduvad. Teatud ootused ja eesmärgid tulevad ERR-i arengukavadeist, ent need sõltuvad tihtipeale suurenevast eelarvest.

„*Minu teada dokumenti kui sellist ei ole, üks ta on suuremas plaanis – kuidas ma ütlen – siin töötavate inimeste ettekujutus sellest, mida meie auditoorium justkui vajaks.*“ (VR)

Kõikidel raadiokanalitel on muusikajuhid või peatoimetajad ainsad inimesed, kes tegelevad muusikaprogrammi regulaarse kujundamisega. Muusikatoimetajate ülesandeks on täita muusikaga need saated, mis ei ole n-ö autorisaated: erinevad hommikuprogrammid, päevase vööndi saated, samuti ka öine programm.

Enamikes kanalites on autorisaated või saateplokid, kus on kindlad saatejuhid, kes on muusikavalikus vähem või rohkem autonoomsed. Vikerraadio autorisaadete vöönd on näiteks vahemikus 16-18. Selle vööndi muusikavalikusse muusikajuht üldiselt ei sekku.

„*On saatejuhte, kes saavad valida ise rohkem. Aga nendega on see, et nad üldiselt tajuvad seda biiti üsna hästi ja hoiavad seda pigem tasakaalus. Kui ma olen nende valikutega okei, et kõlab*

niinimetatud Vikerraadio muusika, siis ma ei näe põhjust sekkuda. Aga et seda tasakaalu hoida ja üldine protsent oleks ikkagi paigas, siis on minul nii-öelda teisi tasakaalustamise kohti, kuhu ma selle võrra panen rohkem Eesti laule sisse.“ (VR)

Klassikaraadio peatoimetaja usaldab oma saatejuhtide ekspertiisi ega pea samuti vajalikuks sekkuda nende muusikavalikusse. Raadio 2 on pärast õhtuse vööndi skandaali vähendanud autorisaadete arvu ning muusikajuht nende muusikavalikusse ei sekku. Hetkel kuuluvad peamised autorisaated Sander Varuskile ning Koit Raudsepale, kes täidavad eetrit oma valitud muusikaga.

Vikerraadio muusikajuhi sõnul kujundavad kanali muusikaprogrammi ka kokkulepped Vikerraadio peatoimetajaga. Intervjueeritavate kirjelduste järgi aga ERR-i juhtorganid programmpoliitika üksikasjadesse ei sekku, ka mitte näiteks Eesti muusika osakaalu teemal. Arengukava küll sedastab Raadio 2 kohta muu hulgas järgmist: *Eesti uue muusika ja popkultuuri edendaja ning muusikaline sild eri vanuserühmade vahel*. Lisaks toob see näiteks välja, et Raadio 2 pakub väljundit alustavatele Eesti artistidele, otsides ja salvestades uusi talente.

Muusikajuhi sõnul proovitakse Raadio 2 Eesti muusika osakaalu kogu muusika esitamiseks mõeldud eetriajast säilitada 40 protsendi juures. Ajalooliselt on see alati olnud üle 25 protsendi ning praegune eesmärk on osakaalu aina suurendada. Muusikajuhi sõnul aga tekitab see Eesti muusikaturu väiksust arvestades probleemi: kuidas leida piisavalt muusikat, millega seda protsenti sisustada.

Eesti muusika osakaal on oluline ka teistel raadiokanalite jaoks. Vikerraadio muusikajuht peab oluliseks lähtekohaks eestimaise muusika eelistamist. Protsentuaalselt jääb Eesti muusika osakaal umbes 75 protsendi juurde. Raadio Tallinnas on see tunduvalt väiksem – Eesti muusika moodustab keskmiselt 15-20 protsenti kogu muusika osakaalust. Mõlemad toimetajad rõhutavad, et tegemist ei ole fikseeritud määraga, mida igapäevaselt pingsalt jälgitakse, vaid pigem üldise suunisega, mida pikemas vaates enam-vähem stabiilsena hoida.

Lisaks Eesti muusika osakaalule mõjutavad raadiokanalite muusikavalikut veel näiteks žanrilised eelistused või nais- ja meeshälte eetris kõlamise vahekord. Vikerraadio lähtub ka sellest, kui tihti üks laul võib päevas ja nädalas kõlada.

„Ma räägin praegu nii-öelda muusikatoimetaja positsioonilt, mida, milliseid valikuid ma teen, siis lugu ei tule kunagi rohkem kui üks kord päevas. Ei saa tulla. Pigem on see rütm nii, et

maksimum saab olla ühele loole nädalas viis eetrikorda. Uus versus vana on, ütleme nii, Eesti ja välismaa valikute osas natukene erinev. Välismaa muusikaga on meie mõte ja Vikerraadio printsiip – pigem vana ja tuttav.“ (VR)

Kuna Vikerraadio on eelkõige sõnaraadio, siis mängib see vähe värsket muusikat. Nagu selgub jutust muusikajuhiga, eriti väike on uue välismaise muusika maht. Aastas jõuab Vikerraadio rotatsiooni umbes 25-30 uut välismaist lugu. Tema silmis toimib Vikerraadio muusikavalik nii, et enne seda kui laul Vikerraadio eetrisse jõuab, tuleb sellele anda paar nädalat-kuud aega teistes jaamades.

„Taylor Swifti uue singli ikka võtad, sest ta on iseenesest uudisväärtusega. Kui ta vähegi meie formaadiga sobib, siis me püüame seda teha. Aga muusikajuhina enda südamerahu huvides mulle tundub, et väike selline touch nii-öelda auditooriumi mõttes – kui sa püüad katta seda võimalikult laia spektrit – see peaks justkui olema.“ (VR)

Kõik uued Eesti artistid samuti Vikerraadio eetrisse mõistagi ei pääse, sest muusikajuht peab arvestama eelkõige Vikerraadio püsikuulajatega ja nende harjumustega. Tema sõnul on üks keerulisemaid ülesandeid panna ühte programmi kokku loogiline muusikavalik, mis rahuldaks kõiki kuulajaid. Muusikajuht näeb, et kõigile meeldida on küll „hukule määratud ülesanne“, aga sellegipoolest tuleb üritada seda Vikerraadios täita.

„See on väga jaamakeskselt kinni, need konkreetsed karakterid, kujud, kes nad Eesti muusikas on. Kuidas me kellegi uue lauluga teeme? An-Marleni uus lugu ei ole meie prioriteet, mis ei välista, et seda mingil hetkel mängima hakkame. Aga see ei ole meie prioriteet. Sest meie kuulaja jaoks on ta natukene – ta ei ole Vikerraadio auditooriumile mõeldud otseselt.“ (VR)

Saatekülaliste valimisel peab Vikerraadio muusikajuht küll aga oluliseks seda, et teatud artistid ja žanrid saaksid üldse ERR-i eetris esindatuse: *„See haare on ikka väga lai, kui võtta ja kaardistada ära näiteks, kes on aasta jooksul seal intervjuusid andnud, oma asja tutvustada saanud. Ma arvan, et teist nii laia asja Eestis ei leia üleüldsegi. Aga jälle, ühtepidi on see kaasatulev eeldus, et me teeme – see avalik-õiguslik printsiip.“ (VR)*

Klassikaraadio peatoimetajale tekitab muusikavaliku osas raskusi see, et uus Eesti klassikaline muusika ei ole just kõige raadiosõbralikum, mistõttu on võrdlemisi keeruline täita kanali eesmärki mängida palju Eesti muusikat. Samuti on Eesti klassikalise muusika ajalugu niikuinii veel päris lühike.

Klassikaraadio muusikavalikut mõjutab veel näiteks kellaaeg – selgub, et hommikuti on eetris kiirem, ning õhtul aeglasem muusika. Hetkel on Venemaa agressiooni tõttu Ukrainas võetud ka põhimõte, et venekeelset muusikat eetris ei mängita. Eraldi rõhutab ta ka Klassikaraadio veebijaamasid, kus lisaväärtust pakub Eesti Raadio arhiiv ning kõlavad sõnalise katkestuseta avalikult välja andmata fonogrammid, mis on salvestatud Eesti Raadio stuudios.

Raadiokanalite muusikavaliku kohta ERR süsteemseid kuulajauuringuid ei tee. Küll aga tuleb toimetajatele päris palju otsest tagasisidet erinevate allikate kaudu, olgu selleks kommentaarid, sõnumid või isegi kõned.

Intervjuudes mõtestasid raadiotoimetajad ka seda, kuidas nende kanalite avalik-õiguslik staatus nende muusikavalikuid kujundab. Arvamused on erinevad, ent üldjoontes leitakse, et avalik-õiguslik staatus võimaldab mängida rohkem ka mittepopulaarset muusikat, sest mure kuulajanumbrite pärast on eeldatavalt väiksem kui erakanalites, mis sõltuvad reklaamirahadest. Aga see ei tähenda, et muusikavalikut ei kujundaks muusika kvaliteeti puudutavad kriteeriumid, nagu ilmestas Vikerraadio muusikajuht:

„Mingi sisemine tsensuur kvaliteedi mõttes ju peab olema, me päris koolibändi ilmtingimata ei võta.“ (VR)

Vikerraadio jälgib muusikaprogrammi kujundamisel ka seda, et järk-järgult tuleb vanemate artistide osakaalu muusikaprogrammis vähendada, et auditooriumi laia katvust säilitada.

„Me ei jäta välja Jaak Joalat, mitte niipea, aga stiilis Heli Lääts, sellised nimed, kellega tegelikult osal meie auditooriumist on väga selge kokkupuude. Ma ütlen – lõpuni me ei saa vananeda koos nendega, kusagilt tagantotsast hakkavad nad ikkagi vaikselt nii-öelda ree pealt maha kukkuma, see on paratamatu, sest me ei jõua kõiki mängida.“ (VR)

Raadio Tallinna peatoimetaja ei ole täheldanud suurt probleemi avalik-õigusliku missiooni ja populaarsuse tasakaalustamisel: peatoimetaja üritab oma sõnutsi jälgida tasakaalu sellega, et nõudlik muusikamaitse ei läheks liiga nõudlikuks. Ta leiab, et tema kanali kuulajaskond on ka õnnelik selle üle, et mitmed muidu varjus olnud žanrid saavad tema töös kaetud.

„Ikkagi ‘hundid söönud, lambad terved’ meetod on oluline. Ma tahaksin küll väga rikastada ja väga põnevaks seda kruttida, aga see ei ole raadiojaam minule, vaid nendele mõnekümnele tuhandele, kes nädalas ja kuus seda kuulavad. Ma ikkagi üritan sedasi ennast piirata, seda jaama. Aga jällegi, kedagi ei ole, kes mulle kurjalt midagi ütleks, et nii peab tegema.“ (RT)

Raadio 2 muusikajuhi sõnul ei välista loo kõrge populaarsus selle mängimist Raadio 2: „*Kui on ikkagi Taylor Swiftil hea lugu, siis paneme ta enda listi ka. See, et ta on kommertslikult edukas artist, see ei tähenda, et tal meie jaamas poleks kohta.*“ (R2)

Teisisõnu, muusikatoimetajad säilitavad õiguse otsustada, kas üks või teine lugu on raadiojaamale kõlblik, arvestades eelkõige kanalite auditooriumit.

„*Kõige halvem variant on see, et sa ei saa mingisugust tähelepanu, sest ta muusikajuhi vaates ei mahu programmi või formaati. See on minu otsus. Pehmem variant on see, et kuigi muusikajuht ei pööra tähelepanu ja formaat ei sobi, siis saatejuht kasutab seda seal oma muusikavööndis kusagil, see on nii-öelda saatejuhi privileeg. Kui ta tunneb, et on põhjendatud selle loo kasutamine teatud kontekstis mingis hetkes, siis tal ei ole seda keeldu. Meie fonoteegis ei ole laule märgiga juures, et ei tohi mängida.*“ (VR)

Kultuuriportaali toimetaja sõnul võib ajendada teda intervjuusid tegema peamiselt kaks põhjust: kas isiklik huvi või mõne teema populaarsus. Ta tunnetab, et kanali avalik-õiguslik staatus võimaldab mööda vaadata teemade n-ö majanduslikust potentsiaalist.

„*Kuna see ei ole eramaja, siis on mingis mõttes vabadust rohkem nii-öelda ruumi raisata mingite asjade peale, mida erameedias arvatavasti öeldakse sulle kohe, et ‘kuule, ära raiska oma aega, et siit ei tule mingit reklaamiraha meile’. Me pigem vaatame seda oma aja mõttes, kui me näeme ette, et näiteks keegi käib välja intervjuu artistiga X ja me teame, et see võtab nii palju aega, seda teha, toota, lindistada, kirjutada, pildistada.*“ (KP)

Intervjuudest nähtub, et kuigi AÕMi muusikatoimetajad ei tunne survet olla populaarsed ja nende töö ei sõltu ärihuvidest ega reklaamirahadest, siis see ei tähenda seda, et nad ei võiks populaarseid artiste ja teemasid kajastada või mängida.

Kultuuritoimetuse juhi sõnul kujundavad (muu hulgas muusikateemalist) telekajastust kindlad kriteeriumid, sealhulgas maakondlik, meeste-naiste ja erinevate vanusegruppide tasakaal. Ta toob välja ka selle, et nende printsiipide jälgimine on oluline, sest kultuuritoimetus saab selle kohta palju kriitikat. Ta möönab, et nende printsiipide täielik tasakaalustamine ei ole võimalik, kuna kõige olulisem on peegeldada seda, mis päriselt Eestis toimub.

„*Meie ei saa anda Eestist ebaadekvaatset pilti. Kui sul mingit asja ongi kogu aeg hästi palju, siis me ei saa suruda seda meelega kuskile alla, sellepärast et ‘ei, oota, meil on vaja džäss ka’. Meie ei dikteeri, mis pilt on Eestist Eesti muusikas, loomulikult me jälgime, aga me jälgime, et see kajastus oleks tasakaalus.*“ (KT)

Kultuuritoimetuse juht pakub veel välja kolm peamist funktsiooni, mida ERR Eesti muusikavaldkonnale pakub. Nendeks on kajastamine, peegeldamine ja mõtestamine.

„Kajastab, et meil on teadmine üldse, mis toimub, isegi kui see on mingisugune piltlikult öeldes mõttetu kontsert – me teame, et see on. See on olemas, see on osa Eesti muusika skeenest. Peegeldab, ta näitab meile mingeid ilminguid, mingeid nüansse. Ta laseb panna konteksti – selleks on meil vaja kõrvalt aru saada, mida teeb Inglismaa, mida teeb Prantsusmaa, mida teeb India, ehk siis Eesti läheb mingisse konteksti läbi selle peegelduse. Ja kolmas ongi mõtestamine, me tegeleme seal samal ajal majandusküsimustega, ühiskondlike teemadega, et sa ei pane Eestit üksnes mingisse riikidevahelisse konteksti, vaid sa paned ka kultuuri-, majandus-, ühiskondlikku konteksti, et sa saad aru, kus ta Eestis asub.“ (KT)

3.2 ERR-i kanalite sisu-, teenuse- ja koostööformaadid ning nendest tulenev kasu Eesti muusikavaldkonnale

Antud alapeatükk käsitleb seda, kuidas ERR-i raadiokanalid ja toimetused teevad koostööd erinevate Eesti muusikavaldkonna esindajatega, sealhulgas artistide, nende esindajate ning erinevate kontserdikorraldajatega. Eraldi peatükis kirjeldan ERR-i arhiiviteenuste ja muusikavaldkonna kokkupuutepunkte.

3.2.1 Koostöövormid Eesti muusikavaldkonnaga

Kõige otsesemat (majanduslikku) kasu Eesti muusikavaldkonnale loob ERR läbi Eesti artistide muusika mängimise, makstes vastavalt raamlepingutele Eesti autoritele, esitajatele ja fonogrammitootjatele tasu. ERR-i 2026. aasta eelarve kohaselt makstakse näiteks autoritasusid käesoleval aastal 1 424 001 euro ulatuses.

Lisaks sellele on ka mitmeid koostöövorme, mis on suunatud nähtavuse suurendamisele, uute artistide toetamisele ja sündmuste jäädvustamisele. Koostööde hulka kuuluvad erinevad saated, mis on tehtud koos Eesti muusikaorganisatsioonidega ja kajastused erinevatelt festivalidelt.

Lepingulised suhted KEOdega on murekohaks elamussaadete peatoimetajale. Ta leiab, et salvestatud muusika televisioonis kasutamise õiguste omandamine on läinud liiga keeruliseks ja kulukaks, millest tekib teatav õiguslik segadus.

Probleemid salvestatud muusika kasutamisega on viinud olukorrani, kus paljudes ERR-i telesaadetes ei kasutata enam Eesti artistide muusikat, vaid Taani ettevõtte AM Usualsuspects kataloogimuusikat. Elamussaadete peatoimetaja möönab, et odava helipanga kasutamine ei ole parim, kuid eelarvelisi piiranguid arvestades siiski toimiv lahendus. Suhteid KEOdega kirjeldab ta nii:

„Nad on läinud liiga mitmekihiliseks. Igaüks nüüd tahaks sellest ühest laulust mingit oma osa saada. Ja päeva lõpuks on nii, et me tõstame käed üles, me ei jõua, me ei saa enam kordust kasutada, sest nad tahavad jälle mingit oma osa saada, kuna me riigieelarvest juba niikuinii maksame autorite ühingule. See süsteem on tegelikult puder ja kapsad. Ja see on see, mis on viinud meid selle konfliktini, et me kasutame neid nii-öelda masinlikke keskkondi oma saadete helindamiseks, me lihtsalt ei jõua osta seda.“ (ET)

ERR-i raadiokanalite eetris on kõlanud erinevad saated, mis on tehtud organisatsioonide ja ettevõtete poolt, kellel on muusikaturul toimimisega seotud huvid. Näiteks saade „Eesti Kontserdi uudised” – veel 2022. aastal oli Eesti suurimal kontserdikorraldajal Vikerraadios oma „tasuta” eetriaeg. Vikerraadio muusikajuht räägib, et praeguse peatoimetaja juhtimisel selliseid koostöid pigem välditakse, kuna see võib välja näha nagu makstud reklaam ning panna raadiokanali ebameeldivasse olukorda..

„Kuigi võib teoorias saada hea asja ja isegi sellise, millel ei ole tagamõtet kui sellist, peatoimetaja lihtsalt põhimõtteliselt ei võta sellist tasuta asja, sest ta kardab, et see mingil hetkel kuidagi tuleb ja maksab tagasi. Sa ei tea seda, aga see võib juhtuda, sul ei ole võimalik nii-öelda käsi puhtaks pühkida.“ (VR)

Raadio 2 on võimalus saata igal aastal artiste esinema Eurosonicu esitlusfestivalile, kuna Raadio 2 on alates 2007. aastast EBU *Eurosonic Group*’i liige. Näiteks käesoleval aastal muusikajuht välja *shoegaze*-ansambli Mariin K.

„Kui sa oled selle liige, siis sul igal aastal on garanteeritud, et sa saad esitleda seal ühte oma riigi artisti. Sisuliselt mina olen need valinud, või muusikajuht valib need, teeb ettepaneku peatoimetajale.“ (R2)

Eurosonic Groupi vahendusel vahetavad EBU raadiojaamad ka kontserdisalvestusi. Selle võrgustiku kaudu saab Raadio 2 materjali saatele „R2 Keikka”, milles edastatakse erinevate välisartistide kontserte. Raadio 2 on omalt poolt jaganud salvestusi ka teistele EBU jaamadele, kui on Eestis esinenud välisartistide kontserte jäädvustatud. Raadio 2 osaleb ka Euroopa Komisjoni rahastatud Music Moves Europe auhinna valimisel. Lisaks voogedastustulemustele ning raadioeetris mängimiste arvule väljaspool koduriiki võetakse soovitusi EBU jaamadelt, sealhulgas Raadio 2 käest. Möödunud aastal nomineeris Raadio 2 ansambli Night Tapes, kes lõpuks selle auhinna ka võitis.

„Käisime eelmise nädal Eurosonicul. Ja nüüd on industry ajakirja esikaanel Night Tapes, palun väga. Ja see on tänu sellele, et Raadio 2 on Eurosonic grupi liige. Ma ütleks, et see on vähim, mis me teha saame veel oma olematu eelarve juures. Ma arvan, et see on väga suur asi, et me saame neid Eesti artiste sinna lükata.“ (R2)

Klassikaraadio salvestab aastas umbes 100 Eestis toimuvat kontserti, mis jõuavad ERR-i arhiivi. Seda funktsiooni – süsteemne kohaliku kontserdielu jäädvustamine – on suudetud säilitada vaatamata eelarvelistele piirangutele.

Peatoimetaja sõnul on Klassikaraadio salvestuste tegemisel seadnud prioriteediks Eesti riiklikud või maksumaksja rahal baseeruvad tippkollektiivid. Need on ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester ja Eesti Rahvusmeeskoor. Lisaks sellele salvestatakse ja kantakse üle tähtsaid valdkondlike festivale. Igal aastal valib Klassikaraadio välja umbes 20 kontserdisalvestust, mida jagatakse teiste EBU jaamadega. Peatoimetaja toob eraldi välja festivali Eesti Muusika Päevad salvestamise vajaduse.

„Seal on Eesti heliloojate uudisteoste esiettekanded, selleks festivaliks kirjutatakse suur hulk Eesti muusikat ja kui me need lindistame, siis nad jälle lähevad arhiivi ja nende helinäited jõuavad ka Eesti Muusika Infokeskusesse. See on suur, mahukas asi.“ (KR)

Üks olulisemaid ERR-i ja muusikavaldkonna koostöönäiteid on Eesti Laulu konkurss, mida korraldab elamussaadete toimetus koos mitmete partneritega. Elamussaadete peatoimetaja näeb Eesti Laulu kui Eesti artistide suurimat võimalikku hüppelava rahvusvahelisele turule.

„Kui sa seda osavalt ära kasutad, see tähendab ju seda, et sa oled kohe tipus. Keegi märkab sind, sest sealt on väga paljud esinejad – ka need kes ei võitnud – läinud maailma tasemel produktsioonidele. Vaata Käärijät, järgmisest päevast ta ei pidanud enam mitte kunagi tööl käima.“ (ET)

Eesti Laul pakub kõikidele Eesti artistidele võimalust konkursil osaleda ja oma laulu eelvalikusse esitada. Lõppkonkursile aga jõuavad viimastel aastatel tuntumad artistid – näiteks käesoleval aastal 12 väljavalitud osalejast 8 olid juba eelnevalt Eesti Laulul osalenud. Peatoimetaja leiab, et peamiselt tuntud artistide valimine on õigustatud seetõttu, et uued artistid ei pruugi Eurovisiooni ja sellega kaasneva survega lihtsalt hakkama saada, mis võib artisti karjäärile halvasti mõjuda: „*Me juhime vähekogenud artisti, kelle ‘oma mina’ ei olegi saanud veel välja kujuneda, täiesti valele reele, me paneme ta niimoodi kartma, et lõpuks ta ei laula seal ka... me paneme ta halba olukorda. Selles mõttes ma väga ei soovita treenida Eurovisiooni laval.*“ (ET)

Kuigi Eesti Laulule jõudvad laulud otsustatakse žürii poolt anonüümse kuulamise käigus, siis tekib paratamatult küsimus, kas žürii tunneb tuntud lauljate hääled ära ning kas see annab nendele artistidele eelise. Peatoimetaja hinnangul on anonüümne kuulamine erapooletuse tagamiseks parim variant.

„*Me ei saa seda jälle eirata, aga me vähemalt anname nii ausa variandi ette, et puhta lehena on võimalik, jah. Ja kui žürii tunneb ära, so what?*“ (ET)

Eesti Laulu kõrval peetakse üheks olulisemaks ERR-i väljundiks muusikavaldkonnas populaarset telesaadet „Hommik Anuga“. See on üks vähestest regulaarsetest teleformaatidest, mis pakub muusikalisi etteasteid elavas ettekandes. Elamussaadete peatoimetaja sõnul valib saatesse artiste saatejuht Anu Välba, kes aeg-ajalt arutab valikud läbi ka tema endaga.

Peatoimetaja ütleb, et on kursis süüdistustega, justkui tuntud artistidele tehakse saate kaudu liialt otse reklaami. Ta ei vaidle sellele vastu, vaid kinnitab, et see on täiesti taotluslik. Ta toob veel välja, et saate kaudu jäädvustatakse Eesti tippartistide kõrge kvaliteediga (professionaalse valgustuse ja helitehnikaga) ning talletatakse salvestused ERR-i arhiivis. Ta leiab, et Eesti kultuur võidab sellest, kui „Hommik Anuga“ saates tuntud Eesti artistid esinevad.

„*Jaa, ma ei tohi valesti häält teha oskavat inimest hakata promoma mõõdutundetult, siis tuleb tõesti öelda, et ‘käi natukene veel koolis, saa kogemusi, saame jälle kokku’. Aga kui ma Eesti parimaid muusikuid suunan inimesi kuulama tänasel kiirel ajal, et nad ei pea ise otsima kuskilt, siis ma küsin, mis selles halba on?*“ (ET)

Veel üks näide kodumaise muusika propageerimisest ERR-is on Raadio Tallinna kuu plaadi tiitli väljaandmine, milleks saavad kvalifitseeruda ainult kodumaised albumid. Kui vaadeldaval

kuul ei ole peatoimetaja silmis ühtegi väljapaistvat Eesti plaati ilmunud, siis jääb tiitel välja andmata.

Raadio Tallinna peatoimetaja on võtnud endale lisaülesandeks kontrollida, et temale saadetud uue Eesti muusika metaandmed oleksid võimalikult korrektselt vormistatud. Ta võtab tihti ise kontakti artistidega, kes on talle muusikat saatnud, et juhendada neid näiteks paremate pressiteadete koostamisel. Samuti vahendab ta endale saadetud muusikat teistele jaamadele ja aitab seda korrektselt ERR-i fonoteeki sisestada. *„Ma olen teinud üleskutse sellele muusikaskeenele, et isegi kui minu raadiojaamas mingi asi ei lähe kasutusse, siis saatke see mulle ikkagi, sest siin on hästi suur organisatsioon ja väljastpoolt inimesed ei pruugi alati teada, kes on kes. Kui te vähemalt teate, et minule saab saata, siis ma saadan edasi sinna, kuhu on vaja. See on ka selline mentaalne poliitika, mis ma olen iseendale seadnud, et miski ei jääks kuskile kännu taha pidama.“* (RT)

Eestis on muusikatööstuses töötavatel inimestel tihti erinevad erialased rollid. Paljud muusikavaldkonna inimesed on omavahel isiklikult tuttavad ning need tutvused mängivad rolli ka ERR-i töötajate igapäevases töös. Kuna Eesti on väike riik, siis koostööd tehes on erinevate rollide vahel huvide konflikt kerge tekkima. Kõik intervjueeritavad tunnetavad potentsiaalset konflikti ning peavad selle teadvustamist toimetuste siseselt oluliseks. Huvide konflikt võib tekkida näiteks siis, kui muusikavaldkonna esindajatele on antud võimalus teha ERR-is oma saateid. Samuti tegutsevad osad muusikatoimetajad valdkonnas ise muusikutena, mistõttu on nad pidanud piirama oma osalusega teoste eetrisse laskmist.

„Kuigi mingis mõttes on ta vältimatu, siis siiski selle vältimatuse sees on mingid piirid, mida saab, ma usun, soovi korral üpris edukalt järgida. Ka minul paratamatult tuleb seda mingil määral ette, sest et ikka tutvun ja tunnen inimesi. Ma ise tuttavaid võin näiteks arvustada või kajastada, aga kui läheb asi sõpradele, et siis ei intervjueri, arvusta. Parimal juhul, mis puudutab sõpru, tuleb hästi selge, konkreetne, ainult faktipõhine kajastus. Seda lihtsalt nii kultuuriportaali, üldiselt muusikaajakirjanduse, kui ka mingil määral iseenda usaldusväärsuse hoidmiseks.“ (KP)

Raadio 2 muusikajuht nendib, et läbi aegade on kehtinud Raadio 2 saadetes printsiip, et iseenda muusikat oma saates ei mängita. Ta mõonab, et selle tõttu on n-ö kannatada saanud ka tema enda bändid. Muu hulgas loobus ta vabatahtlikult ka Tallinn Music Weeki programmijuhi kohast, kuna nägi selget huvide konflikti riski.

Vikerraadio muusikajuht arvab samuti, et huvide konflikti on suhteliselt võimatu Eestis vältida. Lisaks on tema sõnul keeruline hoida muusikatoimetajana objektiivsust. Ta pigem väldib ülemäära isiklike sõprussuhete tekkimist, et oleks lihtsam tulevikus n-ö koostööpakkumistest keelduda.

„Ma mõõnan, et headest sidemetest saatejuhtidega ja raadiotöötajatega on alati kasu. See on alati niimoodi, et ilmselgelt on lihtsam saada sinu saatesse inimesel, keda ikka tead. Kellega sa isiklikult oled suhelnud, oled varem kokku puutunud – ilmselgelt on see alati lihtsam ja mõnes mõttes ka ebamugav olukord saatejuhi jaoks, ma räägin puhtalt enda seisukohalt. Aga muusikatoimetajana üks niisuguseid raskemaid kohti. Vaata, kui sa oled ukse lahti teinud, siis seda ust, kohati on tunne, et ei saa üldse kinni panna. Kuigi mõnikord võiks see koht olla küll.“
(VR)

Sama usku on ka Raadio Tallinna ja Klassikaraadio peatoimetajad. Aga nagu ütleb Raadio Tallinna peatoimetaja, kuulajaskonna huvide esiplaanile seadmine aitab vältimatus huvide konflikti situatsioonis õigeid valikuid teha: *„Kõikide kodumaiste muusikutega suures plaanis olen ma ikkagi väga suuresti sina-tuttav. Ja selles mõttes ma olen inimene, mulle mingid asjad meeldivad rohkem kui teised, eks. Aga ma ikkagi püüan teadlikult hoida seda joont, et mis asi on Raadio Tallinn ja mis mulle meeldib. Sest lõppude lõpuks seisan ma ikkagi silmitsi sellega, et see kuulajaskond, kelle ma olen aastatega loonud või võitnud üle Raadio Tallinna poole, mul ei ole mõtet nendega riskida.“* (RT)

See näitab, et kuigi raadiokanalite muusikatoimetajad võivad valikute tegemisel mõelda, kuidas potentsiaalne eetriaeg artisti karjäärile mõjuks, siis eelkõige lähtuvad nad ikkagi raadiokanali kuulajate huvidest.

„Ma võin küll mõelda, et näe, tal tuli nüüd uus lugu välja, kui ma paneksin listi, see mõjuks talle hästi. Aga kui see lugu ei ole piisavalt minu jaoks sobiv, hea, kvaliteetne või mis iganes, või ma näiteks tean, et tal tuleb terve plaaditüüp, äkki tema järgmine lugu on parem, siis ma mõtlen ikkagi raadiokuulajale esmalt, mitte selle peale, et talle oleks see kasulik.“ (R2)

3.2.2 ERR-i arhiivid, fonoteek ja nende materjalide taaskasutus

ERR-i arhiivide osakonnale ei ole otseselt muusikast lähtuvaid eesmärke seatud. Muusika olulisus arhiivide töös on ajas muutunud – kunagi salvestati suur osa Eesti muusikast Eesti Raadio stuudios, mistõttu selle muusika digitaliseerimine ja õiguste fikseerimine oli igapäevatöös olulisemal kohal. *„Kuna me oleme tugiüksus ERR-is, siis meie osa on suures osas ikkagi säilitada seda poolt, täiendada, parandada ja ka teha kättesaadavaks see osa, mis on loodud teiste toimetuste poolt. Muusika poole pealt on see väga ajas muutuv olnud. Kui rääkida sellest eesmärgi osast, siis arhiivi poole pealt oli vanasti palju suurem, kui see on praegu.“* (AR)

Intervjuudes arhiivide töötajatega selgub, et uue Eesti muusikat puudutava sisu talletamine on kõigi muusikatoimetajate ühine ülesanne. Raadiokanalitele on antud ülesanne koostada nimekiri raadiosaadetest, mis kuuluvad arhiveerimisele – üldreeglina on need jutusaated. ERR-i arhiiv on oluline koostööpartner Eesti muusikavaldkonnale, sest paljud Eesti muusikaajaloo seisukohalt olulised salvestused pärinevad just Eesti Raadiost ja Eesti Televisioonist. Enamik arhiivimaterjale on kaitstud intellektuaalomandi õigusi reguleerivate seadustega.

ERR-i töötajatele on arhiivimaterjalid igal hetkel vabalt kättesaadavad - neid on võimalik töötajal kasutada nii raadio- kui ka telesaadetes. Väljastpoolt ERR-i materjalide kasutamiseks tuleb esiteks võtta ühendust läbi taotlusvormi, kus taotleja peab selgitama, kuidas ta materjali kasutada soovib ja vastavalt sellele tehakse vastav litsentsileping.

„Oleneb, milleks ta seda soovib, kui kaua ta seda soovib – vastavalt sellele on ka tasu. Meil on kinnitatud juhatause poolt hinnakiri selle kohta, mis tasud need on, kas kasutatakse reklaamis, kas kasutatakse avalikuks esitamiseks, kas kasutatakse kus iganes.“ (AR)

Paljud kunagised heli- või videosalvestused, k.a muusikasaated, mis esialgu küll ERR-i arhiivi jõudsid, on eelarveliste kriiside tuultes üle salvestatud. Näiteks telesaadetest „7 vaprat“ on vähe originaalsalvestisi säilinud, sest nende lintidele on nn „lindipõudade“ ajal uus materjal peale salvestatud.

Arhiiviosakonna igapäevaste ülesannete hulka kuulub pidev suhtlus muusikavaldkonna esindajatega, kes soovivad vanemaid salvestisi kuulata. Arhiiviosakonnas on spetsiaalsed muusika kuulamiseks ette nähtud toad, kus seda võimaldatakse. Samuti on töö osaks päringutele vastamine. Arhiiviosakond peab oluliseks jäädvustada ka väiksemate Eesti artistide ja

muusikanišside loomingut, mida neile aeg-ajalt saadetakse. Eesmärgiks on see, et tulevikus oleks vähemalt üks koht, kus oleks võimalikult palju Eesti loomingut säilitatud.

„Niisugused üksikud lood, siin on küll ja veel, kellel ei ole mingeid suuri firmasid taga ja kes saadavad oma üksikuid lugusid. Need me ikkagi andmebaasi kõik püüame võtta. [---] Et ikkagi oleks üks koht, kus oleks ka võib-olla 20 aasta pärast see üks lugu, mis on praegu kuskil Pärnus, Setumaal või kuskil mujal.“ (AR)

Aastal 2021 loodi eestimaine voogedastusplatvorm Fairmus, mis lubas salvestatud muusika kuulamise eest õiglast tasu Eesti artistidele. Üheks eesmärgiks võeti ka ERR-i muusikaarhiivi kättesaadavaks tegemine platvormi kasutajatele. Sellega seoses peeti läbirääkimisi ERR-i arhiiviosakonnaga ning jõuti kokkuleppele, et ERR avab oma fonoteegi Fairmusile. Potentsiaalne suurprojekt takerdus aga Eesti Esitajate Liidu hallatavate õiguste taha.

„Nad küll said mingisugused kokkulepped, aga loa välja panna väga väikese osa. Meie olime valmis. Ja väga rõõmsalt selles projektis osalemas. Meile tundus, et lõpuks ongi avanenud see võimalus, et me saame kogu oma arhiivi teha kättesaadavaks. Muusika suhtes me mõtlesime, et see ongi nüüd väljapääs meie jaoks, väga tore. Aga jah, kahjuks nad ei saanud kokkuleppele seal Esitajate Liiduga. Ja siis lubati välja jätta ainult väga väike osa. Ja see ei ole nüüd see, mis oli meie eesmärk.“ (AR)

Hoolimata sellest, et ERR-i fonoteek ei ole oodatud kujul Fairmusi platvormile jõudnud, näitab arhiiviosakonna tehtud töö seda, et ERR on valmis suuremahulisteks koostöödeks Eesti muusikavaldkonnaga ning soovib jagada arhiivis olevaid fonogramme laiemalt.

Arhiiviosakond tegeleb hetkel ka uue projektiga, mille käigus tahetakse rahvusraamatukogus teha kogu ERR-i fonoteek kuulatavaks autoriseeritud töökohtadel. Umbkaudselt hindavad arhiivi töötajad, et ERR-ile kuulub umbes 200 000 fonogrammi. Nende omanikuna teeb ERR-i arhiiv koostööd vanemale muusikale spetsialiseerunud muusikaettevõtjatega, kes tahavad kureeritud valikut arhiivis talletunud muusikast välja anda.

Näidetena võib tuua mitmed Eesti Kullafondi CD-plaadid ning *Groove of ESSR* kogumikud. ERR litsentseerib fonogrammid välja, aga ei oma nendega seotud autorite ega esitajate õigusi. *„Meie salvestasime selle asja üles, ERR-i kulul võeti see asi üles, aga esitajal on oma esitaja õigused, varalised õigused ja autoritel samuti. Eestis on kahjuks see nii, et ei saa ühtegi plaati välja anda ilma, et sa ei pöörduks kolme asutuse poole. Kaasaegsemad salvestised on natuke teistmoodi, tehakse nagu välismaalgi, et firma ostab esitajalt need õigused juba ära ja siis ta*

võib seda lugu müüa igale poole. [---] Aga Rahvusringhäälingul enamasti selliseid õigusi ei ole, et me oleksime omandanud esitaja varalisi õigusi.“ (AR)

Fonogramme ja salvestisi puudutavad litsentsilepingud on erinevad, olenevalt koostöö mahust ja vormist. Arhiivitöötajate ja elamussaadete peatoimetaja muret seoses intellektuaalomandit puudutava õigusliku keerukusega jagab ka Klassikaraadio peatoimetaja, kui jutt käib fonogrammide lepingute sõlmimisest:

„Minu arust need lepingud on võib-olla natuke ülekoormatud igasuguste vastaspoolele määratud ettekirjutustega. Eks lepingud ongi tänapäeval niisugused, nagu nad on. Et enne kui hakkad rääkima, siis mõtle järele. On olnud hoopis kolmandate osapoolte probleeme. Kolmas osapool näiteks tahab meie arhiivist kasutada mingit fonogrammi, aga meil ei ole edasiandmise õigust. Me võiks omalt poolt anda, aga meil tegelikult puuduvad õigused seda paljundada, sest meil ei ole seda kokkulepet.“ (KR)

3.2.3 Eelarvelised piirangud ja nende mõju muusikameedia formaatidele

Üks peamisi intervjuudes mainitud murekohti on järjest vähenev eelarve ja ressursside puudus. Kõik toimetajad leiavad, et see on töö tegemist erinevatel viisidel pärssinud.

Hoolimata ressursipuudusest – Raadio Tallinna peatoimetaja on kanali ainus töötaja – püüab ta leida alternatiivseid võimalusi muusikavaldkonnaga suhet hoida, näiteks osaledes erinevate konkursside žürii töös. See näitab, et ERR-i muusikatoimetajaid peetakse muusikavaldkonnas ekspertideks.

Inspireerivatest muusikameediaformaatidest, mida oleks soov suurema eelarve korral arendada, toob ta näiteks välismaiste raadiokanalite nagu NPR ja KEXP minikontserdid.

Raadio 2 muusikajuht toob välja, et eelarvepiirangute tõttu on kanali kohalolu erinevatel kohalikel muusikafestivalidel jäänud oluliselt episoodilisemaks.

„Sisuliselt on nüüd vist ainult Tallinn Music Week. Mis on ka kõige loogilisem, et kui veel üldse midagi. Nemad on viimased, sest see on ikka uue muusika festival, täpselt meie sihtrühm. Aga me oleme igalt poolt siin teinud. Station Narvalt, Elva Hip-Hopilt, Intsikurmus olime aastaid. [---] Omal ajal, kui ma Rabarocki ise veel tegin, siis Raadio 2 oli seal ikka aastaid kohal, tegid ülekandeid.“ (R2)

Raadio 2 muusikajuht mureseb ka väheneva koosseisu üle. Kui Raadio Tallinn on sisuliselt kanali algusest ühe inimese najal toimetanud, siis Raadio 2 töötajate arv oli kunagi palju suurem.

„Ütleme, 15 aastat tagasi oli muusikajuht pluss kolm muusikatoimetajat. Aga aastatega – peamiselt nüüd ongi ainus põhjus, et eelarve pole suurenenud piisavalt, inflatsioon on ära söönud – toimetuse ridasid on harvendatud nii, et järgi ongi ainult muusikatoimetuse muusikajuht. Kes olen siis mina.“ (R2)

Klassikaraadio koostöö mitme Eesti kontserdiasutusega on puuduva eelarve tõttu hetkel pausile jäänud. Näiteks Tallinna Kammerorkestri kontsertidest ei olnud möödunud aasta novembriks pool aastat ühtegi ülekannet tehtud. Ka tema mainib eelarve puudulikkust muu hulgas just õiguste omandamise kontekstis:

„Paha kompromiss on raha põhimõtteliselt, et eelarve on väike ja me ei ole võimelised maksma kirjastustasusid, näiteks Arvo Pärdi ülekanded on väga kallid ja nüüd siin, kui oli juubel, siis meil tõesti läks palju eelarvet selle peale. Mingeid selliseid valikuid peame küll tegema.“ (KR)

Näiteks, kui Klassikaraadio salvestab ERSO kontserte, siis kannab peatoimetaja sõnul salvestusega kaasnevad kirjastustasud orkester.

Klassikaraadio peatoimetaja toob veel eraldi välja, et kanal loobus eelarvepiirangute tõttu koolikontsertide sarjast „Klassikaraadio tuleb külla“, milles saate „Klassikatähed“ artistid käisid Eesti koolides külas, et õpilastes muusikahuvi innustada. See näitab, et ressursside vähenemine on otseselt pärssinud Klassikaraadio haridusliku funktsiooni täitmist.

„Me käisime väikestes kohtades koolides nende väga noorte muusikutega, keda olid vähemalt nende vanemad näinud televiisoris. Ja see oli hästi armas üritus ka, nagu ikka toimetajatele, Klassikaraadiole. Nad rääkisid seal endast ja oma pillist, see oli paljudele lastele esmakordselt võimalus näha lähedalt viiulimängijat. Et see oli kasulik ja võimas kogemus. Seda tahaks uuesti teha, kui saaks mingi eelarve.“ (KR)

Kultuuritoimetuse juht toob välja, et kui varem olid telesaadetel oma muusikatoimetajad, siis nüüd on selliste saadete hulk jäänud väga väikeseks. Ülesanded jagatakse teiste töötajate vahel ära ning muusikavalikute osas küsitakse nõu inimestelt, kes on toimetuses suurema muusikalise ekspertiisiga.

„Terevisioonis’ on peamiselt muusikatoimetaja sellepärast, et neil on live-bänd ja keegi peab kogu aeg hoidma seda joone peal. Mingites saadetes alati, tavaliselt keegi on, kes neid asju

teab, lihtsalt me ei nimeta teda muusikatoimetajaks, sest ta teeb alati muid asju ka. See on jälle hästi osakonnaspetsiifiline ja toimetused ongi hästi loomingulised üksused, et me ei saa neile öelda nii, et seal peab olema muusika, seal peab olema teater.“ (KT)

Kultuuriportaali muusikatoimetaja tunneb puudust tänapäevastest multimeedia lahendustest ning audiovisuaalsetest lisandustest, mis annaksid tekstile lisaväärtust.

„Välismaisel meedial on seal kõrval lihtsalt siis kas Youtube'i kanalid, Instagrami kanalid, kus leiab siis ka audiovisuaalset multimeediamaterjali, mida meil ei ole. Mis võiks olla, aga see eeldab seda, et rahvusringhäälingu eelarve ei vähene igal aastal.“ (KP)

Viimaste aastate jooksul on Eestis suletud suurte rahvusvaheliste plaadifirmade esindused, Käesoleva aasta alguses sulges oma ukse Universal Music, enne seda lahkusid 2024. aastal Eestist nii Sony Music kui ka Warner Music. Sulgemised on mõjutanud ka muusikatoimetajate tööd.

„Warner Musicuga on nüüd hea näide, et kui muidu saabus mingi viis-kuus lugu päevas, kui Eesti kontor tegutses, siis nüüd formaalselt läks ülesanne Soome kontorile. Ma saan sealt nädalas... tihtipeale läheb niimoodi, et ma saan reedel kaks lugu, üks on mingi suvaline Soome lugu ja üks on mingi suvaline tümm. Mul on väga-väga suur maailma muusikatööstuse oluline tegija partnerina haihtunud. Pole olemas enam.“ (R2)

Kultuuritoimetuse juht usub, et rahapuudus pärsib uute ideede sündi, kuna töötajatel ei teki motivatsiooni, et midagi uut luua.

„Sul saab loominguline asi sündida siis, kui sa tead, et natuke on raha. See lihtsalt nii toimibki, kui sul mitte midagi ei ole, siis ideid ei ole. See on sama, et sa ei taha ikkagi sinna luksusrestorani minna, kui sa üldse raha ei võta, sul ei tule seda mõtetki, mis sa ennast piinad.“ (KT)

Raadio 2 muusikajuht toob välja, et rahapuuduse tõttu on kannatada saanud ka kanali pikaajalised traditsioonid, näiteks iga-aastane Aastahiti kuulajaküsitlus.

„Võimalusi meil tegelikult on siin, ainult ole mees ja tee, aga mida meil ei ole, on raha. Kui sa vaatad kasvõi seda, kuidas on ajas vähenenud meie festivali ülekanded või sõltuvalt rahakotist võib-olla see Aastahiti tegemine – kas kõikide tulede-viledega, mõnikord on siin kontoris neid välja antud. See sõltuvus eelarvest ja alarahastatus on põhiasjad, mis on suured murekohad. Kasvõi see, et toimetust praktiliselt pole jäänud enam. Kõik on ära koondatud.“ (R2)

4. Diskussioon

Diskussiooni eesmärk on tuua välja minu uurimistöö peamised järeldused. Selles peatükis seon intervjuude käigus kogutud uurimistulemused töö aluseks olnud teoreetiliste materjalidega. Selle põhjal kirjeldan, millist avalikku väärtust loob ERR Eesti muusikavaldkonnale.

4.1 Avaliku väärtuse loomine läbi muusikaprogrammi valikute ja koostöö Eesti muusikavaldkonnaga

Minu töö tulemused viitavad sellele, et ERR-i muusikaprogrammi kujundamine põhineb suurel määral toimetajate professionaalsel autonoomial ning väärtushinnangutel. See tähendab, et avaliku väärtuse loomise aluseks ei ole pelgalt fikseeritud institutsionaalne poliitika või juhtorganite juhised, vaid see kujuneb sisuüksuste toimetajate igapäevaste valikute ja praktikate tulemusena. Selline käsitus haakub Moore'i avaliku väärtuse teooriaga, mille kohaselt ei ole tegemist staatilise eesmärgiga, vaid dünaamilise protsessiga, mida organisatsiooni liikmed oma tegevuse kaudu pidevalt loovad ja ümber mõtestavad (Moore, 1995: 27).

ERR-i raadiokanalite erinevad profiilid ja intervjuueeritavate kirjeldused näitavad, et avalikku väärtust luuakse mitmel tasandil. Ühelt poolt täidetakse kultuurilist ja hariduslikku funktsiooni, pakkudes kuulajatele mitmekesisest muusikavalikut, sealhulgas nii populaarset kui ka alternatiivset muusikat. Kuulajatele tutvustatakse uut muusikat ning mängitakse ka vanemaid tuntud lugusid. Teiselt poolt panustatavad kanalid aktiivselt Eesti muusika nähtavusse, toetades kohalikke artiste ja pakkudes neile platvormi oma loomingu tutvustamiseks, mida kommertsmeedia sageli paljudele ei võimalda. See kinnitab Mazzucato käsitlust, mille järgi ei täida AÕM ainult turul tekkinud tühimikke, vaid panustab aktiivselt ka kultuurilise ruumi laiendamisse (Mazzucato et al., 2020: 23).

Uurimuses ilmneb, et avaliku väärtuse loomine ei ole ERR-i kontekstis üheselt mõistetav ega täielikult konfliktivaba protsess. Kuigi toimetajad on oma valikute tegemisel autonoomsed, siis see tähendab samal ajal ka seda, et loodav avalik väärtus võib erinevate kanalite ja toimetajate lõikes oluliselt varieeruda. See viitab olukorrale, kus avalik väärtus ei ole organisatsioonis terviklikult standardiseeritud, vaid killustub erinevate tõlgenduste vahel. Selline mitmekesisus

võib ühelt poolt rikastada pakutavat sisu, kuid teiselt poolt tekitada ka ebaühtlust selles, millist väärtust ja kellele seda täpselt luuakse.

Siinkohal tekib küsimus, kas avaliku väärtuse loomisel aitaks ERR-i sarnane dokument nagu BBC „Building Public Value”. ERR-i arengukavad on küll avalikult kättesaadavad ja nendes on toodud välja raadiokanalite põhiülesanded, ent muusikateemalise väärtuse loomist need kuigi täpselt ei puuduta. Sellises olukorras võiks selgelt sõnastatud institutsionaalne dokument aidata ühtlustada arusaama sellest, milliseid eesmärke muusikavaldkonnas täidetakse ning kuidas neid hinnata.

Samas ei ole üheselt selge, kas selline lähenemine oleks Eesti kontekstis täielikult rakendatav või üldse mõistlik. Uuringust ilmneb, et ERR-i tugevuseks on just toimetajate suur autonoomia ja usaldus nende professionaalse otsustusvõime suhtes. Liigne standardiseerimine võib seega piirata loomingulist paindlikkust ning vähendada võimalust reageerida kiiresti muutuvatele kultuurilistele trendidele.

ERR-i arhiivi roll avaliku väärtuse loomisel ilmneb käesoleva uurimuse põhjal mitmetasandilisena ning ulatub pelgalt materjalide säilitamisest kaugemale. Intervjuudest joonistub välja arhiivi olulisus kultuurilise mälu vahendajana ja taasloojana. See haakub teoreetilises osas käsitletud avaliku väärtuse kultuurilise dimensiooniga, mille kohaselt AÕM ei loo väärtust ainult uue sisu tootmise kaudu, vaid ka sellega, kuidas ta säilitab ja tähistab olemasolevat kultuuripärandit.

Oluline aspekt on ka see, et arhiivi väärtus ei realiseeru automaatselt, vaid sõltub selle aktiivsest kasutamisest. Intervjuud viitavad, et arhiivimaterjale kasutatakse uute saadete loomisel, retrospektiivsete ülevaadete koostamisel ning muusikaloo vahendamisel. Arhiivi funktsioonid mõjutavad ka muusikaprogrammi puudutavaid otsuseid, mida tehakse teistes sisuüksustes. Sellisel kujul toimib arhiiv mitte ainult mineviku talletajana, vaid ka loova ressursina, mis võimaldab siduda erinevaid ajastuid ja tähendusi. Seda võib tõlgendada kui avaliku väärtuse dünaamilist loomist Mazzucato mõttes, kus olemasolevad ressursid muudetakse uueks kultuuriliseks ja sotsiaalseks väärtuseks (Mazzucato et al., 2020: 13).

Samas ilmneb arhiivi puhul ka oluline vastuolu selle potentsiaali ja tegeliku kasutuse vahel. Kuigi ERR-il on ulatuslik audiovisuaalne kogu, ei ole see täies mahus kõikidele huvilistele kättesaadav, mis piirab selle võimet laiemat avalikkust teenida. See haakub Ibruse ja Kõnno tööga, mis rõhutab, et arhiivide avalik väärtus suureneb märkimisväärselt siis, kui nende

metaandmed ja sisu on kasutajatele hõlpsasti ligipääsetavad ja taaskasutatavad (Ibrus & Kõnno, 2021: 14).

Uuringust ilmneb, et muusikatoimetajad toimivad selgelt väravavahtidena, kelle otsused mõjutavad seda, milline muusika jõuab avalikkuseni. Nende roll ei ole neutraalne, vaid sisaldab nii institutsionaalseid kui ka individuaalseid valikuid. See toetab väravavahiteooria käsitlust, mille kohaselt kujundavad meediasisu nii organisatsioonilised raamid kui ka toimetajate isiklikud teadmised ja eelistused (Shoemaker & Vos, 2009: 1–3). ERR-i kontekstis tähendab see, et avalik väärtus ei teki üksnes programmistruktuuri kaudu, vaid ka toimetajate ekspertiisi tulemusel.

Väravavahtide selektsioon loob reaalseid tagajärgi näiteks autoritasude, eetria ja kontserdivõimaluste näol. Need praktikad toetavad käsitlust, mille kohaselt AÕM loob lisaks kultuurilisele ka majanduslikku väärtust, aidates kaasa loovsektori arengule ja nähtavusele (Mazzucato et al., 2020: 24).

Intervjuud viitavad sellele, et ERR-i raadiokanalite muusikatoimetajad lähtuvad muusikaprogrammi valikute tegemisel tervikuna pigem mitmekesisuse põhimõttest. Igal ERR-i raadiokanalil on küll välja kujunenud kuulajaskond ja profiil, mis erineval viisil kommertsraadiotele alternatiivi pakub, aga kogumina teenindatakse väga suurt hulka erinevaid muusikavorme ja -kogukondi. Televisiooni muusikakäsitus näib lähtuvat rohkemal määral universaalsuse põhimõttest, sest selle vaatajaskond ei ole nii spetsiifiline kui raadios. Valikuid tehakse lähtuvalt sellest, et need kõnetaks kogu auditooriumi. Seda erinevust võib selgitada asjaoluga, et raadio muusikameedia formaatides on erameedia pakutavat turul rohkem ning ERR täidab eeskätt neist pakkumistest välja jäävaid nišše. Televisiooni muusikameedia formaatides on ERR seevastu sageli ainus pakkuja.

Chiversi ja Allani käsitlust majanduslikust väärtusest saab samuti siduda uurimistöö tulemustega. Nende käsitluses ei piirdu avalik väärtus ainult publikule suunatud hüvedega, vaid hõlmab ka loovsektori kui terviku toetamist läbi investeeringute, koostööde ja infrastruktuuri arendamise. ERR-i programmidest on näha, et nad pakuvad küll olulist platvormi Eesti muusikutele, aga uurimusest ilmneb mitmeid puudujääke, mis pär�ivad suurema majandusliku väärtuse loomist.

Kasutamata potentsiaali on näiteks Eesti autorite loomingu kasutamisel telesaadete taustamuusikana. Nagu intervjuudest selgub, siis paljudes ERR-i telesaadetes ei kasutata enam Eesti artistide muusikat, kuna eelarvelised piirangud ei võimalda vastavaid autoritasusid

maksta. Selle asemel kasutatakse odava helipanga teenuseid. See on üks selge koht, kus suurema eelarve korral oleks ERR-il võimalik ka palju suuremat majanduslikku väärtust pakkuda. See oleks otsene tugi nii Eesti artistidele kui ka Eesti muusikatööstusele üldisemalt.

Uurimistulemused näitavad, et ERR-i ja Eesti muusikatööstuse vaheline koostöö on mitmetahuline ning pakub väärtust mõlemale osapoolele. ERR pakub muusikavaldkonnale nähtavust, legitiimsust ja ligipääsu auditooriumile, samas kui muusikatööstus rikastab ERR-i sisu ning aitab täita selle kultuurilist missiooni. Selline vastastikune sõltuvus viitab sellele, et AÕM ei toimi eraldiseisva institutsioonina, vaid on tihedalt seotud laiemate loovmajanduse protsessidega (Chivers & Allan, 2024: 212). ERR-i roll loovmajanduses ei piirdu nähtavuse pakkumisega, vaid ulatub ka sümboolse väärtuse loomisesse – eetriaeg toimib omamoodi kvaliteedimärgina, mis võib mõjutada artistide positsiooni turul laiemalt.

Takistus koostöö suurendamisel ja uutel ideedel on paraku eelarveline piiratus. Intervjueeritavad leiavad, et paljud koostöötegevused (ülekanded, festivalidel osalemised) ja nende maht on otseselt dikteeritud ERR-i piiratud eelarvest ning keeruliseks muutunud autoriõiguste ja kaasnevate õigustega seotud tasude süsteemist, mis sunnib tegema kompromisse. Saurwein, Eberwein ja Karmasin (2019) on uurinud ka rahastuse ja populaarsuse seost AÕMide puhul. Nende uuring näitas, et need AÕMid, mis saavad rohkem rahastust ning millel on suurem eelarve, on edukamad ning vaadatamad/kuulatamad. Üldiselt leitakse, et nad on ka usaldusväärsemad (Saurwein et al., 2019: 303).

Klassikaraadio „Klassikaraadio tuleb külla” projekti näitel ilmneb selgelt, et ressursside piiratus ei mõjuta ainult programmimahtu või formaate, vaid ka AÕMi haridusliku funktsiooni täitmist laiemalt. Sellised formaadid ei loonud väärtust üksnes muusikavaldkonnale, vaid täitsid ka olulist rolli meediapädevuse ja kultuurihariduse propageerimises, pakkudes kooliõpilastele lähedast kokkupuudet elava muusikaga. Selliste algatuste pausile panek näitab, et ilma piisava toetuseta võivad AÕMi põhifunktsioonid nihkuda kitsamalt mõõdetavate eesmärkide suunas, vähendades selle laiemat ühiskondlikku mõju.

Kuna otsustusõigus muusikaprogrammi kujundamisel on suuresti detsentraliseeritud toimetajate tasandile, kujuneb ERR-i mõju loovmajandusele pigem hajusalt kui süsteemselt suunatuna. See tähendab, et kuigi ERR-il on potentsiaal toimida tugeva innovatsiooni ja arengu vedajana muusikavaldkonnas, ei pruugi see potentsiaal alati maksimaalselt realiseeruda.

Tulemuste põhjal saab öelda, et ERR-i toimetustel üksused on muusikaprogrammi valikutes sõltumatud ning nad on ka organisatsioonilisel tasandil üksteisest autonoomsed. Koostöö

näiteks raadiojaamade vahel piirdub tihti üksikute kontaktidega stuudios või juhuslike kokkusaamistega. Süsteemset arusaama sellest, kuidas ERR-i piiratud institutsionaalsed ressursid ja nendest tulenevad hüved muusikavaldkonnas jaotuvad, organisatsioonis ei ole. Suurem organisatsioonisisene koostöö muusikaprogrammis eri kanalite ja toimetuste vahel võiks aidata jõuda terviklikuma arusaamani ERR-i ja muusikavaldkonna suhetest. Sellel võiks olla muusikasektori toimimisele positiivne mõju, ka näiteks suhetes KEOdega, mis on hetkel kohati problemaatilised.

Muusikatööstus võib küll oodata suuremat nähtavust ja koostööd, aga ERR peab siiski lähtuma laiemast avalikust huvist ning säilitama toimetusliku sõltumatuse, mis on AÕMi üks keskseid põhimõtteid (Syvertsen et al., 2014: 71).

Intervjuudest ilmnev huvide konflikti tajumine viitab laiemale struktuursele eripärale Eesti muusikavaldkonnas, kus riigi väiksusest tulenev tihe professionaalne võrgustik muudab täieliku sõltumatuse erasfäärist reaalsuses raskesti saavutatavaks. See tähendab, et ERR-i kui AÕMi roll ei seisne mitte niivõrd konfliktide täielikus vältimises, vaid nende teadlikus juhtimises ja läbipaistvuses. Toimetajate kirjeldatud eetilised praktikad – näiteks enese taandamine või rangelt faktipõhine kajastus – osutavad sellele, et sõltumatust mõtestatakse pigem professionaalse eneseregulatsiooni kui formaalsete reeglite kaudu.

Selline lähenemine toob aga esile ka teatud pinged ERR-i erinevate funktsioonide vahel. Ühelt poolt eeldatakse AÕMilt neutraalsust ja erapooletust, teisalt tegutsetakse keskkonnas, kus toimetajad on sageli ise osa samast loomeväljast, mida nad kajastavad. See võib suurendada ekspertiisi ja sisulist pädevust, kuid samas tekitab paratamatult küsimusi otsuste objektiivsuse kohta. Seega ei ole ERR muusikavaldkonnas pelgalt väline vaatleja, vaid pigem siseringi kuuluv osaline, kelle tegevus mõjutab otseselt valdkonna toimimist.

4.2 Töö rakenduslik väärtus, piirangud ja edasised sammud

Saadud teadmised ERR-i töötajate nägemusest avaliku väärtuse loomisest ning koostööst Eesti muusikavaldkonnaga on potentsiaalselt kasulikud nii ERR-ile kui ka muusikatööstusele. Samuti on sellest kasu meediauurijatele, kes soovivad näha lähemat vaadet Eesti AÕMi ja muusikatööstuse omavahelisest suhtest.

Tööst võib olla kasu ka meedia- ja kultuuripoliitika kujundamisel, sest see võimaldab süsteemsemat arusaama ERR-i ja muusikavaldkonna suhetest. Tööd võib kasutada ka ERR-i eelarvete planeerimisel selleks, et hinnata, kus ja kuidas piirab eelarvepuudus avaliku väärtuse loomist.

Selle töö esimene piirang on mittetäielik valim: see ei katnud päris kõiki ERR-i sisuüksusi. Näiteks jäi valimist välja ERR-i venekeelne raadiojaam Raadio 4. Selle töö teine piirang on ühepoolne, sihipärane valim. Uurimus põhineb ERR-i muusikaga seotud üksuste töötajate subjektiivsetel kogemustel, aga ei käsitle ERR-i rolli ja väärtusloomet muusikavaldkonna esindajate või mõne teise huvigrupi perspektiivist. See piirab võimalust hinnata institutsioonide koostöösuhteid mitmekülgselt.

Kokkuvõttes võib väita, et ERR-i roll Eesti muusikavaldkonnas on mitmetasandiline ning ulatub kaugemale traditsioonilisest meediateenuse pakkumisest. ERR toimib olulise vahendaja, platvormi ja partnerina, kelle kaudu kujundatakse nii muusikalist mitmekesisust kui ka laiemat kultuurilist väärtust Eesti ühiskonnas.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö uurib, kuidas ERR loob avalikku väärtust Eesti muusikavaldkonnale. Töö tugineb intervjuudele ERR-i raadiokanalite muusikajuhtide, peatoimetajate ja teiste muusikavaldkonnaga seotud töötajatega, keskendudes sellele, kuidas nad muusikaprogrammi kujundavad ja valdkonnaga koostööd teevad.

Uurimistöö eesmärk on mõista, millistest printsiipidest lähtuvalt teevad ERR-i töötajad muusikaprogrammis valikuid ning milliste sisu-, meedia- ja koostööformaate kaudu ERR Eesti muusikavaldkonnale kasulik on. Seekaudu on võimalik mõtestada, millist avalikku väärtust ERR muusikavaldkonnale loob.

Uuringu tulemused näitavad, et ERR-i kanalite muusikaprogrammi kujundamine ei ole tsentraalselt juhitud, vaid põhineb suuresti toimetajate professionaalsel autonoomial. Kuigi organisatsioonilised raamid ja strateegilised dokumendid – näiteks ERR-i iga-aastased arengukavad – seavad üldised eesmärgid, tehakse sisulised valikud igapäevapraktikas toimetajate kogemuse, maitse-eelistuste ja arusaamade põhjal.

Kanalite profiilid eristuvad selgelt: Raadio 2 keskendub uue ja alternatiivse muusika vahendamisele, Klassikaraadio väärtmuusika esitlemisele, Vikerraadio sõnakesksele programmile, milles muusikal on toetav roll, ning Raadio Tallinn segamatult kulgeva levimuusika pakkumisele.

ERR toimib Eesti muusikavaldkonnas mitmetasandilise partnerina. Esiteks pakub ERR Eesti artistidele ja muusikaettevõtetele nähtavust, legitiimsust ja otsest majanduslikku tulu autori- ja fonogrammitasude näol. Lisaks sellele loob ERR väärtust erinevate ajakirjanduslike sisuformaate kaudu, sealhulgas kontsertide ülekanded, intervjuud ja muusikateemalised saated. Oluline roll väärtuse loomisel on ka ERR-i arhiivil, mis võimaldab muusikapärandi säilitamist, digitaliseerimist ja taaskasutust.

ERR-i rolli ja väärtuse loomist muusikavaldkonnas piiravad eelkõige vähenevad eelarvelised ressursid. Samuti peavad toimetajad oma töös pidevalt tasakaalustama avaliku teenuse põhimõtteid, publiku ootusi ja muusikatööstuse huve, mis toob kaasa töölaseid pingeid ja kompromisse.

Kokkuvõttes näitab töö, et ERR loob Eesti muusikavaldkonnale mitmekesist avalikku väärtust, toimides nii kultuurilise vahendaja kui ka institutsionaalse partnerina. ERR-i väärtus kujuneb hajusalt ja sõltub rohkem toimetajate individuaalsetest praktikatest, mitte organisatsiooniülesest strateegiast. Avaliku väärtuse loomine ei ole aga staatiline protsess, vaid sõltub pidevalt muutuvast meediamaaistikust ja tehnoloogilisest arengust. Töö panustab arutlusse avalik-õigusliku meedia rolli üle tänapäeva meediamaaistikul ning pakub praktilist sisendit nii meediapoliitika kujundajatele kui ka muusikavaldkonna osapooltele.

Summary

This master's thesis "The role of public service media in the Estonian music sector: perspectives of Estonian Public Broadcasting employees" investigates the role of the Estonian Public Broadcasting (ERR) as a partner in the Estonian music sector and examines how it creates public value through its music programming, collaborations, and institutional practices. The aim of the study is to understand how music editors in the ERR perceive their role within the music field and what principles guide their everyday decision-making. Through these two questions the creation of public value in ERR is able to be discussed.

The theoretical framework of the thesis is based on the concepts of public service media and public value. Public service media differs from commercial media in that its primary goal is not profit generation, but serving society through informing, educating, and entertaining. Public value theory emphasizes that media organizations create value not only for audiences but also for society at large and for various stakeholders, including the cultural and creative sectors. In the context of music, this includes supporting cultural diversity, promoting new music, and contributing to the development of the local music industry. The study also draws on gatekeeping theory, which conceptualizes editors as active agents who shape which music reaches audiences. As part of the study, editors in the ERR are also contextualized as gatekeepers.

The empirical part of the study is based on qualitative research, consisting of semi-structured interviews with workers from ERR. The sample includes music editors from radio channels as well as representatives from ERR's cultural and archival departments, allowing the topic to be

examined from multiple perspectives. The data was analysed using thematic content analysis, identifying key patterns and meanings in the participants' accounts.

The findings show that the shaping of ERR's music programming is largely decentralized and based on editorial autonomy. While organizational frameworks and development plans provide general guidelines, substantive decisions are often made based on the professional experience and judgment of individual editors.

An important conclusion is that ERR acts as a partner in the music sector in multiple ways. It provides a platform for artists, increasing their visibility and legitimacy. ERR also supports the Estonian music industry through various forms of collaboration, such as concert broadcasts, interviews, special programs dedicated to music, and the preservation and reuse of archival material.

ERR also plays a significant role in maintaining and promoting the presence of Estonian music, although the small size of the market creates certain limitations. Collaboration with the music sector is mainly constrained by reducing financial resources and organizational decisions. In addition, editors must constantly balance different expectations: the provision of public service, audience preferences, and the interests of the music industry.

In conclusion, the thesis demonstrates that ERR creates diverse forms of public value for the Estonian music sector, acting as a cultural intermediary, a platform, and an institutional partner. However, the creation of public value is not a static process; it depends on continuously evolving media conditions, technological developments, and organizational choices. The study contributes to broader discussions on the role of public service media in the contemporary media landscape and provides practical insights for policymakers, media professionals, and stakeholders in the music sector.

Kasutatud allikad

BBC. (2025). *Mission, values and public purposes*.

<https://www.bbc.com/aboutthebbc/governance/mission>

Cañedo, A., Rodríguez-Castro, M., & López-Cepeda, A. M. (2022). Distilling the value of public service media: Towards a tenable conceptualisation in the European framework.

European Journal of Communication, 37(6), 586–605.

<https://doi.org/10.1177/02673231221090777>

Chivers, T., & Allan, S. (2024). A public value typology for public service broadcasting in the UK. *Cultural Trends*, 33(2), 205–221. <https://doi.org/10.1080/09548963.2022.2151340>

Cloonan, M. (1999). Pop and the Nation-State: Towards a Theorisation. *Popular Music*, 18(2), 193–207. <https://www.jstor.org/stable/853601>

Crisell, A. (2002). *An Introductory History of British Broadcasting*. Routledge.

Cwynar, C. (2017). NPR Music: Remediation, curation, and National Public Radio in the digital convergence era. *Media, Culture & Society*, 39(5), 680–696.

<https://doi.org/10.1177/0163443716674362>

Cwynar, C., & Fauteux, B. (2020). Introduction to Public Radio and Music in the Streaming Era Symposium Music in the Public Service: Public Radio and Music in the Streaming Era. *Journal of Radio & Audio Media*, 27(1), 4–7.

<https://doi.org/10.1080/19376529.2019.1706260>

Dobek-Ostrowska, B. (2015). 25 years after communism: Four models of media and politics in Central and Eastern Europe. B. Dobek-Ostrowska & M. Głowacki (toim.), *Democracy and Media in Central and Eastern Europe 25 Years On* (lk 11–44). Peter Lang.

<https://doi.org/10.3726/978-3-653-04452-2>

Donders, K., Raats, T., & Tintel, S. (2020). (Re)defining public service media from an economic perspective: Damned if they do, damned if they don't. M. Bjørn Rimscha (toim.), *Management and Economics of Communication* (lk 203–222). De Gruyter.

<https://doi.org/10.1515/9783110589542-011>

Eesti Rahvusringhäälingu arengukava 2027-2030. *Eesti Rahvusringhääling*.

https://files.err.ee/info/ERR_Arengukava27-30_web.pdf

Emor. (2026). *Kuulatuimate raadiojaamade esikolmik püsib sama*.

<https://www.emor.ee/blogi/kuulatuimate-raadiojaamade-esikolmik-pusib-sama/>

Emor. (2026). *Märtsi vaadatuim saade oli „Pealtnägija”, esiviisikusse jõudis ka teatripäeva gala*. <https://www.emor.ee/blogi/telemarts26/>

Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research: Fourth Edition*. SAGE.

Hendy, D. (2000). Pop music radio in the public service: BBC Radio 1 and new music in the 1990s. *Media, Culture & Society*, 22(6), 743–761.

<https://doi.org/10.1177/016344300022006003>

Ibrus, I., Rohn, U., & Nanì, A. (2019). Searching for public value in innovation coordination: How the Eurovision Song Contest was used to innovate the public service media model in Estonia. *International Journal of Cultural Studies*, 22(3), 367–382.

<https://doi.org/10.1177/1367877918757513>

Ibrus, I., Kõnno, A. (2021). Public Value of Public Service Media Archives and Data: The Case of Estonian Public Service Media. Working Paper 1/2021 of „Public Value of Open Cultural Data”. Tallinn: Tallinn University Center of Excellence in Media Innovation and Digital Culture. <https://publicvalueofdata.tlu.ee/wp-content/uploads/2021/07/Working-Paper-1-final3.pdf>

Ibrus, I., Karjus, A., Zemaityte, V., Rohn, U., & Schich, M. (2023). Quantifying Public Value Creation by Public Service Media Using Big Programming Data. *International Journal of Communication*, 17(2023), 6741–6763. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hysma>

Ingham, J. (2024). On the Wire: Analysing the evolution of BBC Local Radio, music radio and public service broadcasting. *Media, Culture & Society*, 46(2), 343–357.

<https://doi.org/10.1177/01634437231199636>

Järvekülg, M., & Wikström, P. (2021). The emergence of promotional gatekeeping and converged local music professionals on social media. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(5), 1–18.

<https://doi.org/10.1177/13548565211032376>

KPMG. (2015). The Role of the BBC in Supporting Economic Growth. A Report for the BBC Trust.

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/uk/pdf/2017/02/roleofbbcsupportingwebacce ss.pdf>

Kormašov, P. (2023, 30. november). Suurtühjendus Raadio 2s. Enamik õhtuse vööndi saateid kaob eestrist, sh „Bashment FM“, „Jazzitup“ ja „Metallion“. *Eesti Ekspress*.

<https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120243534/suurtuhjendus-raadio-2s-enamik-ohutuse-voondi-saateid-kaob-eestrist-sh-bashment-fm-jazzitup-ja-metallion>

Kultuuriministeerium. (2021). *Kultuuri arengukava 2021-2030*.

<https://kul.ee/sites/default/files/documents/2022-03/KULTUUR%202030%20web.pdf>

Laherand, M. L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Lowe, G. F. & Martin, F. (2014). The Value and Values of Public Service Media. G. F. Lowe & F. Martin (toim.), *The Value of Public Service Media* (lk 19–43). Nordicom.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534707/FULLTEXT01.pdf>

Mazzucato, M., Conway, R., Mazzoli, E. M., Knoll, E. and Albala, S. (2020). *Creating and measuring dynamic public value at the BBC (Policy Report No. IIPP WP 2020-19)*. UCL Institute for Innovation and Public Purpose. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.21249.16489>

Moore, M. H. (1995). *Creating Public Value: Strategic Management in Government*. Harvard University Press.

Papathanassopoulos, S., Giannouli, I. & Archontaki, I. (2023). The Media in Southern Europe: Continuities, Changes and Challenges. S. Papathanassopoulos & A. Miconi (toim.), *The Media Systems in Europe* (lk 133–162). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-32216-7_6

Riigi Teataja. (2007, 18. jaanuar). *Eesti Rahvusringhäälingu seadus*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12786086>

Saurwein, F., Eberwein, T., Karmasin, M. (2019). Public Service Media in Europe: Exploring the Relationship between Funding and Audience Performance. *Journal of the European Institute for Communication and Culture*, 26(3), 291-308. <https://doi.org/10.1080/13183222.2019.1602812>

Scannell, P. (1996). *Radio, Television and Modern Life: A Phenomenological Approach*. Blackwell.

Shoemaker, P. J., & Vos, T. (2009). *Gatekeeping Theory*. Routledge.

Sillamaa, V. (2020). Eesti muusika võimalused globaalsete muutuste tuules. *Pikksilm: Ülevaade valitud trendidest*. Arenguseire Keskus. https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2017/11/Pikksilm_2020.pdf

Syvertsen, T., Enli, G., Mjøs, O. J., & Moe, H. (2014). Public Service Broadcasting. *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*. University of Michigan Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv65swsg>

UK Music. (2015). How the BBC helps up-and-coming British musical talent to be heard. UK Music Report. <https://www.bbc.co.uk/mediacentre/latestnews/2015/bbc-musical-talent>

Wall, T., & Dubber, A. (2009). Specialist music, public service and the BBC in the Internet age. *Radio Journal: International Studies in Broadcast & Audio Media*, 7(1), 27–47. <https://doi.org/10.1386/rajo.7.1.27/1>

Lisad

Lisa 1. Nõusolekuvorm

NÕUSOLEK UURIMISTÖÖS OSALEMISEKS NING NÕUSOLEK ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEKS

1. Läbiviidava uurimistöö tutvustus

Tallinna Ülikooli Nüüdiskultuuri magistriõppekava uurimistöö „Avaõiguslik meedia muusikavaldkonna partnerina: ERRi avaliku väärtuse loomise viisid“ eesmärk on tuvastada, analüüsida ja mõtestada Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) rolli kohaliku muusikavaldkonna kujundamisel. Uurimistöö viib läbi Kaspar Kütt. Töö juhendaja on Tallinna Ülikooli Balti, filmi, meedia ja kunstide instituudi teadur Madis Järvekülg.

Töö empiiriline osa hõlmab ERRi strateegiliste dokumentide analüüsi, muusikaga seotud teenuste (sisu-, meedia- ja koostööformaate) kaardistamist ning intervjuusid ERRi töötajatega. Magistritöö valmib 2026. aasta suvel.

2. Uuringus osalemise nõusolek

Mind,, on informeeritud ülalmainitud uurimistööst ja ma olen teadlik selle eesmärgist, tegevusest ja meetodikast. Nõustun osalema intervjuus ning tean, et intervjuu helisalvestatakse. Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste kohta annab mulle täiendavat informatsiooni uurimistöö läbiviija Kaspar Kütt.

3. Isikuandmete töötlemise nõusolek

Käesoleva uurimistöö raames töödeldakse isikuandmeid. Kinnitame, et teie poolt intervjuus esitatud vastuseid ei kasutata mõneks muuks eesmärgiks, kui vaid käesolevas nõusolekus sätestatud eesmärgi täitmiseks.

Isikuandmete töötlemisel juhindutakse kehtivatest isikuandmete kaitset käsitletavatest õigusaktidest, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusest (EL) 2016/679 ja riigisisestelt kehtivatest õigusaktidest.

- Isikuandmete töötlemine on vajalik, et selgitada välja ja mõtestada eri kanalite, saadete ja töötajate nägemusi ERRi rollist Eesti muusikavaldkonnas.
- Töödeldavad isikuandmed on teie nimi, meiliaadress, ja teie isikuga seotud kogemuste kirjeldused, mis puudutavad teie professionaalset igapäevatööd ERRis.
- Intervjuude transkribeerimiseks kasutatakse Tallinna Tehnikaülikooli transkribeerimismootorit Tekstiks.ee (<https://tekstiks.ee/et>).
- Isikuandmete kaitsmiseks transkriptsioonid pseudonüümitakse, s.t teie nimi asendatakse teie ametinimetusega (nt Vikerraadio muusikatoimetaja). Arvestades ERRi avalik-õiguslikku iseloomu, ei taga see teie anonüümsust, aga muudab intervjuu sisu teie nimega vähem seotuks.
- Magistritöö jaoks kogutud andmeid ja tulemusi kasutatakse ka uurimisprojekti „Avaõigusliku meedia loodud 'avalik väärtus' muusikatööstustele Eestis ja Soomes“, mida rahastab Eesti Teadusagentuur ja mille vastutav täitja on Madis Järvekülg.
- Teie isikuandmeid võidakse avaldada pseudonüümitud kujul magistritöö tulemuste osas ja hilisemates publikatsioonides (nt konverentsiettekanded, teadusartiklid) intervjuus öeldu tsiteerimise ja parafraseerimise kaudu. Teil on võimalus teie isikuga seotud

- tekstiosad enne nende avaldamist magistritöös või publikatsioonides üle vaadata ja heaks kiita. Magistritöö tehakse Tallinna Ülikooli digiraamatukogus ETERA avalikult ligipääsetavaks, niisamuti võivad olla sellele järgnevad publikatsioonid avalikult kättesaadavad.
- Intervjuudes kajastuvaid isikuandmeid talletatakse magistritöö tegemise perioodil Kaspar Küti personaalses arvutis. Magistritöö valmimise järel edastatakse pseudonüümitud intervjuude transkriptsioonid töö juhendajale Madis Järveküljele. Kogutud helifailid ja transkriptsioonid kustutatakse Kaspar Küti arvutist ning transkriptsioone talletatakse Tallinna Ülikooli serveris turvaliselt kuni 2030. aasta lõpuni.

Käesoleva uurimistöö raames töödeldavate isikuandmete vastutav töötleja on Kaspar Kütt.

Andmesubjekti õigused isikuandmete töötlemisel:

- saada vastutavalt töötlejalt informatsiooni ja andmeid, mida ja milliseid isikuandmeid kogutakse;
- nõuda ebaõigete andmete parandamist, mittetäielike andmete täiendamist, isikuandmete töötlemise piiramist vastavalt õigusaktidele;
- nõuda isikuandmete töötlemise lõpetamist;
- võtta käesolev nõusolek igal ajal tagasi, edastades vastutavale töötlejale selle kohta e-kiri vastutava töötleja kontaktandmetes toodud e-posti aadressile. Nõusoleku tagasivõtmisel jääb kehtima töötlemise seaduslikkus kuni tagasivõtmise hetkeni.

Käesolevaga kinnitan, et olen eeltoodud tingimustega tutvunud, mõistan toodud tingimuste sisu ja annan nõusoleku eeltoodud tingimustel ja ulatuses uurimistöös osalemiseks ja isikuandmete töötlemiseks:

Uuritava nimi:

Uuritava allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Uuritavale informatsiooni andnud isiku nimi: Kaspar Kütt

Uuritavale informatsiooni andnud isiku allkiri

Kuupäev, kuu, aasta

Vastutava töötleja kontaktandmed:

Kaspar Kütt

Kontakttelefon: 59112314

e-posti aadress: kasparku@tlu.ee